

505
7290

**РАБОТНИЦА
і СЯЛЯНКА**

№ 4 ^{+прим.} КРАСАВІК 1957

СВЕТАЫ МАЙ

РАДАСНЫ, светлы Першамай хвалюе сэрца кожнага савецкага чалавека. Гэтае сонечнае свята вясны і кветак любяць і дзеці і дарослыя. Школьнікі развучваюць новыя песні, якія неўзабаве зазвіняць на першамайскіх дэманстрацыях. Дарослыя па слаўнай традыцыі сустракаюць свята новымі вытворчымі перамогамі. Зайдзіце на любы завод або фабрыку, новабудуўлю або ў МТС, завітайце ў любую калгасную вёску — усюды вы адчуеце магутны працоўны ўздых.

Першамай гэтага года асабліва знамянальны.

Набліжаецца 40-годдзе Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Цэнтральны Камітэт нашай партыі прыняў пастанову, у якой гаворыцца аб слаўным шляху пераможнага Кастрычніка, аб нашых вялікіх дасягненнях і бліжэйшых задачах.

У жыцці чалавецтва 40 год — зусім нязначны адрэзак часу. Але чыё сэрца не ўскалыхне пачуццё глыбокага патрыятычнага гонару за тую вялікую справу, якія за гэты час здзейснены ў нашай сацыялістычнай краіне!

Кастрычніцкая рэвалюцыя скінула ўладу капіталістаў і памешчыкаў, устанавіла палітычнае панаванне рабочага класа, дыктатуру пролетарыята, зрабіла здабыткам народа ўсе багацці краіны, фабрыкі і заводы, лясы і воды, усе яе нетры перадала працоўным, знішчыла ўсе і ўсякія формы эксплуатацыі, нацыянальнага ўціску і няроўнасці.

Вялікі Кастрычнік адкрыў шырокія прасторы для развіцця прадукцыйных сіл, узняў мільённыя масы працоўных да свядомай творчасці, да пабудовы новага грамадства.

Гісторыя не ведае больш хуткіх тэмпаў развіцця эканомікі, чым у нас. З сарака год, што прайшлі пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, 18 год занялі войны і аднаўленне народнай гаспадаркі. Нягледзячы на ўсялякія перашкоды раз'юшанага капіталістычнага націску, наша краіна пад кіраўніцтвам партыі ператварылася ў перадавую індустрыяльную з усебакова развітай сельскай гаспадаркай дзяржаву. Прамысловасць СССР у параўнанні з дарэвалюцыйным часам узрасла ў 30 разоў, а цяжкая індустрыя больш як у 50 разоў. Сельская гаспадарка стала буйнай калектыўнай, высокамеханізаванай, узброенай перадавой машынай тэхнікай.

Рост эканамічнай магутнасці нашай краіны дазволіў здзейсніць найглыбейшую культурную рэвалюцыю. У дарэвалюцыйнай Расіі было 76 працэнтаў непісьменных. Гэтая ганебная спадчына капіталізма знішчана. Ажыццёўлена ўсеагульнае сямігадовае навучанне і пачаўся пераход да ўсеагульнага дзесяцігадовага навучання. Сотні тысяч юнакоў і дзяўчат, атрымаўшы сярэдняю адукацыю, ідуць на вытворчасць, папаўняюць рады рабочага класа і калгаснага сялянства. У кожнай савецкай сацыялістычнай рэспубліцы вырасла ўласная інтэлігенцыя, якая верай і праўдай служыць свайму народу.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя, карэнным чынам змяніўшы становішча працоўных, разняволіла жанчыну, забяспечыла ёй поўнае роўнапраўе ў палітычным і грамадскім жыцці, адкрыла шырокія магчымасці для актыўнага ўдзелу ў грамадскай працы, высока ўзняла годнасць жанчыны-маці.

Кастрычніцкая рэвалюцыя зрабіла вялікі ўплыў на міжнародныя падзеі. Пад яе ўплывам рос і мацнеў магутны пролетарскі і нацыянальна-вызваленчы рух. Перамога сацыялістычных рэвалюцый у

Кітаі, у радзе краін Еўропы і Азіі з'яўляецца знамянальнай падзеяй міжнароднага жыцця пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 года. Лагер сацыялізма з кожным годам узмацняецца, ад-

грывае вялікую ролю ў міжнародным жыцці, узначальвае барацьбу народаў за мір ва ўсім свеце.

Пастанова Цэнтральнага Камітэта нашай партыі звяртае ўвагу рабочых, калгаснікаў і інтэлігенцыі краіны на важнейшыя задачы сучаснага этапу камуністычнага будаўніцтва. «Зараз, — гаворыцца ў пастанове, — перад працаўнікамі сацыялістычнага грамадства стаіць велічная задача стварэння матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма, задача ў гістарычна кароткі тэрмін дагнаць і перагнаць найбольш развітыя краіны капіталізма па вытворчасці прадукцыі на душу насельніцтва».

Заклік партыі блізкі і зразумелы кожнаму савецкаму чалавеку. Пастанову з вялікай радасцю сустраля на прадпрыемствах і ў калгасах. Рыхтуючыся да першамайскага свята, савецкія людзі бяруць на сябе канкрэтныя, павышаныя абавязальствы.

Беларускія трактарабудуўнікі за першы квартал 1957 г. далі 100 трактараў звыш плана і выпусцілі на 400 тыс. руб. запасных частак звыш плана.

Нарошчвае тэмпы калектыў Аршанскага ільнокамбіната. Прадзільшчыца Е. Шуневіч абслугоўвае 128 верацён замест 72 па норме і выконвае зменнае заданне за 6,5 гадзіны.

Будаўнікі Васілевіцкай электрастанцыі сустракаюць свята Першае мая новымі вытворчымі паказчыкамі. Скрэперыст Данілава, кранаўшчыца Гаўрылава, брыгадзір бетоншчыкаў Трацеўская значна перавыконваюць планы. Многія маладыя будаўнікі працу на вытворчасці паспяхова спалучаюць з вучэннем. Тацяна Гаўрылава навучаецца ў завочным Ленінградскім энергетычным інстытуце. Людміла Трацеўская канчае трэці курс Магілёўскага будаўнічага тэхнікума.

Калгаснае сялянства імкнецца даць больш збожжа і прадуктаў жывёлагадоўлі.

Маладая калгасніца М. Сімаковіч, скончыўшы дзесяцігодку, пачала вырошчваць лён у калгасе імя Молатава Пружанскага раёна. Са сваім звяном яна сабрала высокі ўраджай. Сёлета яна абавязалася сабраць па 5 ц валакна і па 6 ц ільносемя. Яе звяно стала ініцыятарам зніжэння сабекошту ільнопрадукцыі: за мінулы год знізіла сабекошт на 25 працэнтаў.

Спаборнічаючы за лепшыя паказчыкі па надоях малака, калгаснікі сельгасарцелі імя Жданава Брэсцкага раёна абавязаліся надаць ад кожнай каровы па 2700 кг малака. А перадавая даярка калгаса за пяць месяцаў ужо надала па 1635 кг малака ад кожнай каровы.

Сацыялістычнае спаборніцтва нараджае новыя поспехі, акрыляе працоўных на новыя перамогі. Нашы дасягненні выклікаюць законнае пачуццё гонару. Нам прыемна адчуваць, што ва ўсім створаным, пабудаваным і дасягнутым намі актыўны ўдзел прымалі савецкія жанчыны.

Заўсёды верныя сваім грамадзянскім абавязкам, савецкія жанчыны і надалей будуць палымымі ўдзельніцамі камуністычнага будаўніцтва. У першамайскіх шарэнгах яны з гонарам будуць дэманстраваць бязмежную любоў і адданасць свайму сацыялістычнаму Радзіме.

На першай старонцы вокладкі: малюнак мастака Валянціны Жолтан. На чацвёртай старонцы вокладкі: моды з часопіса Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі.

Фабр. 7290

Б А 2354

Выступленне В. І. Леніна на Краснай плошчы ў 1919 годзе.

З карціны мастака П. Васільева.

**РАБОТНІЦА
І СЯЛЯНКА**

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ
ТРЫЦАЦЬ ТРЭЦІ

Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

№ 4

КРАСАВІК 1957

Марыя Александрэўна Ульянава —
маці В. І. Леніна.

КАЛІ мне приходзілася бы-
ваць у Владзіміра Ільіча
дома, мяне заўсёды здзіў-
лялі і краналі тыя цудоўныя тавары-
скія, глыбокія і задушэўна цёп-
лыя адносіны, якія праяўляў ён
на кожным кроку і да Надзежды
Канстанцінаўны і да яе маці, якая
заўсёды жыла з імі. Надзежда
Канстанцінаўна з усіх сіл старала-
ся нічым не абцяжарваць Владзімі-
ра Ільіча і даць яму магчымасць
спакойна займацца тымі многімі на-
вуковымі і палітычнымі пытання-
мі, якімі ён быў заўсёды перагру-
жаны. Але гэта ёй удавалася ня-
лёгка. Владзімір Ільіч, калі быў
дома, — а ён часта ішоў на многія
гадзіны ў бібліятэкі, — знахо-
дзячыся ў сваім невялікім, чыс-
ценькім, проста абсталяваным па-
койчыку, чуйна прыслухоўваўся
да таго, што робіцца ў суседнім па-
коі і на кухні, дзе жаночая палаві-
на сям'і ў пэўныя гадзіны займала-
ся гаспадаркай.

Нярэдка бывала, што, нягледзя-
чы на вельмі ціхую размову, Вла-
дзімір Ільіч улоўліваў, што да чаю
няма хлеба або трэба яшчэ што-
небудзь купіць. Тут раптам ён з'яў-
ляўся ля расчыненых дзвярэй і ра-
шуча заяўляў:

— Ну па хлеб ужо — гэта я
пайду! Чаму ты, Надзя, мне раней
гэтага не сказала?... Павінен-жа я
прымаць удзел у гаспадарцы...

І тут прырэчыць Владзіміру Ільічу
было нельга: ён мігам апранаўся і
ішоў у суседнюю булачную або
краму і прыносіў усё, што было
трэба.

2 — А гэта па майму асабістаму

ВЛАДЗІМІР ІЛЬІЧ У СЯМ'І

В. БОНЧ-БРУЕВІЧ

выбару, — урачыста заяўляў Вла-
дзімір Ільіч, вымаючы тое, што ён
купіў самастойна, і хутка ішоў да
сябе ў пакойчык, дзе працягваў пе-
рапыненую работу.

Абедалі яны, пілі чай і вячэра-
лі ў строга вызначаныя гадзіны.
Калі ў гэты час прыходзіў хто-
небудзь з таварышаў, Владзімір
Ільіч самым уважлівым чынам
клапаціўся аб ім, частаваў яго
ўсім, што было на сталае.

Яшчэ большую ўвагу заўсёды
аказваў Владзімір Ільіч маці На-
дзежды Канстанцінаўны. Яна ня-
рэдка прыхворвала. Трэба было ба-
чыць, як Владзімір Ільіч клапаціў-
ся аб ёй: сам хадзіў па доктара,
купляў лякарствы і падбадзёрваў
хворую.

— На час хваробы самае галоў-
нае, — гаварыў Владзімір Ільіч, —
не трэба падаць духам.

І мы ведаем, як ён сам даваў
гэтаму здзіўляючы прыклад, цяр-
пліва выносячы пякельны боль
пры запаленні міжрэбравых нер-
ваў — хвароба, на якую ён нярэдка
хварэў і ад якой вельмі моцна па-
кутаваў перад самым другім з'ез-
дам. Здзіўляючую стойкасць пра-
яўляў ён у час Жэнеўскага з'езду
«Загранічнай лігі рускай рэволю-
цыйнай соцыял-дэмакратыі». На

Надзежда Канстанцінаўна Крупская —
жонка В. І. Леніна.

другі дзень з'езду ён моцна разбіў-
ся, упаўшы на ўсім хаду з веласі-
педа, які засеў у калыіне трамвай-
най рэйкі. Перавязаўшы ў бліжэй-
шай аптэцы пашкодзанае вока, ён
з'явіўся на з'езд у чорнай павязцы
і, нягледзячы на страшэнны боль,
не пакінуў пасяджэння, зрабіўшы
ў гэты-ж вечар вялікі даклад аб ра-
боце II з'езду партыі і расколе, які
адбыўся на ім.

Вядома таксама, якую мужнасць
праявіў ён пасля, у час ранення ў
жніўні 1918 года. Адносячыся так
да ўласных захворванняў, ён быў
асабліва ўважлівы і чулы да ўсіх,
хто захворваў каля яго.

Яго адносіны з Надзеждай Кан-
станцінаўнай могуць служыць са-
праўдным узорам соцыялістычнай
сям'і.

Няспынная ўвага, прыязныя, та-
варыскія адносіны, імкненне па-
быць разам, падзяліцца навінамі і
новымі думкамі, абмеркаваць су-
месна ўсё важнае ў палітычным
жыцці і пасля напружанай работы
адправіцца ўдваіх на адпачынак —
такія былі адносіны ў сям'і Леніна.
Владзімір Ільіч вельмі любіў пра-
гулкі, і, калі ўдавалася яму вы-
рваць вольную гадзінку ў будні
або дзень адпачынку, ён зараз-жа
імкнуўся за горад з Надзеждай
Канстанцінаўнай і сёстрамі, калі
яны наведвалі яго. Ён вельмі дру-
жыў з імі, вёў перапіску, старанна
распытваў аб іх таварышаў, якія
прыязджалі з Расіі і якія бачыліся
з імі. Калі Надзежда Канстанці-
наўна захварэла базадавай хваро-
бай, Владзімір Ільіч самым уваж-
лівым чынам клапаціўся аб
ёй, беручы на сябе многія
хатнія справы, і не дазваляў
ёй ператамляцца і хваляваць-
ца. Ён перабываў з ёй ва ўсіх леп-
шых урачоў. Пераканаўшыся, што
аперацыя немінуца, ён папрасіў
зрабіць яе славутага бернскага хі-
рурга прафесара Кохера і сам пры-
сутнічаў у клініцы, дзе рабілася
гэтая операцыя. На працягу доўгай
хваробы Надзежды Канстанцінаў-
ны Владзімір Ільіч самым уважлі-
вым чынам вывучыў літаратуру аб
базадавай хваробе, спосабах яе ля-
чэння. Мне не раз даводзілася чуць
ад дактароў, што Владзімір Ільіч,
гаворачы аб хваробе Надзежды

Канстанцінаўны, разважаў, як запраўскі спецыяліст. І гэтую асаблівую ўвагу да Надзежды Канстанцінаўны ён праяўляў заўсёды і ўсюды.

Доўга жывучы за мяжой, Владзімір Ільіч неадступна сачыў за станам здароўя, настроем і ўсімі інтарэсамі сваёй маці, Марыі Александрэўны, якую ён вельмі любіў. Як-бы ён ні быў заняты, якія-б самыя насутныя рэволюцыйныя справы ні адбіралі ў яго ўвесь час, здавалася, без малейшага астатку, ён заўсёды знаходзіў магчымасць, урываючы ад сну і адпачынку, абавязкова напісаць ёй клапатлівае, цёплае пісьмо, расказаць і аб сабе, і аб Надзежде Канстанцінаўне, і аб сёстрах, калі яны былі з ім.

Адзін час, пасля II з'езду, Владзімір Ільіч жыў у горадзе Лазане, на Жэнеўскім возеры. Мне часта даводзілася там бываць па справах нашай арганізацыі. І вось аднойчы, калі Владзімір Ільіч збіраўся накіравацца ў двухтыднёвае падарожжа па Швейцарыі, я прыехаў да яго, каб перагаварыць аб многіх справах і нашых выданнях, а таксама ўмовіцца, куды перасылаць самую экстраную пошту і газеты. Сустрэў я Владзіміра Ільіча вельмі ажыўленым:

— Пойдзем вось, — сказаў ён мне, — я пакажу вам, які цудоўны падарунак мама прыслала мне з Надзей! — І ён хутка, цягнучы мяне, пайшоў да выхадных дзвярэй. Мы спусціліся ўніз, на дво-

Красавік на Волзе

Сяргей ГРАХОУСКИ

Яшчэ ў лагчынах снег ляжыць,
Але шпакі ўжо шчабечуць,
Звіняць у трубах капяжы,
І кроплі падаюць на плечы.

Ужо на рэках крыгаход
Ніякі сівер не стрымае,
І Волга пачарнелы лёд
Да самай раніцы ламае.

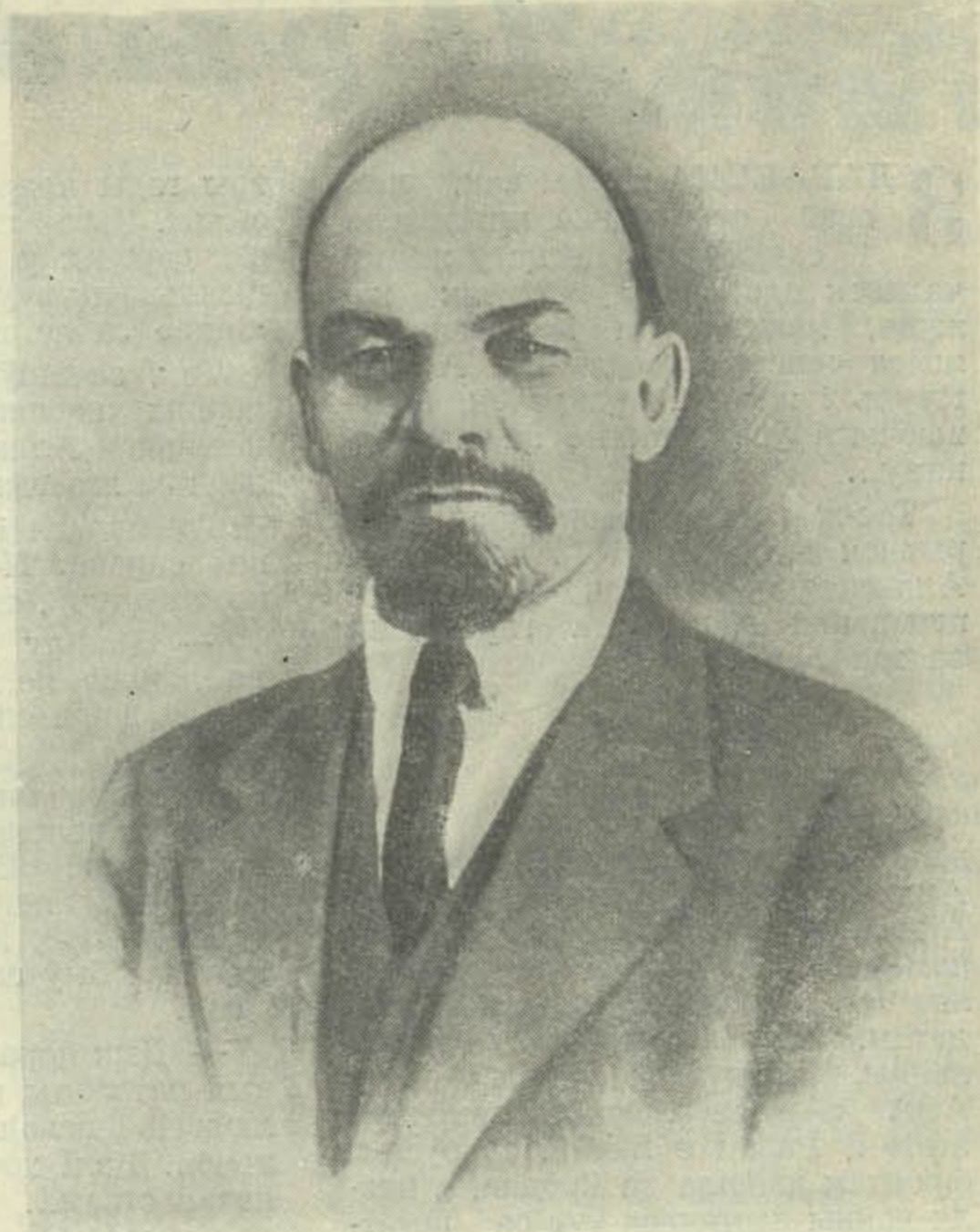
Ідзе вясна, а не адліга,
З вятрам, сонцам і цяплом —
І крыгі крышацца аб крыгі,
А хутка грывне першы гром.

І бліскавіцаю кароткай
Асветліць раптам берагі,
Гудзе вясновая паводка
І зносіць шэрыя снягі.

Над Волгай кружаць чайкі нізка,
Паводка крыгамі гудзе...
Вось у такі вясновы дзень
Радзіўся хлопчык у Сібірску.

Ён рос на волжскіх берагах,
Народнай шчырасцю сагрэты,
Каб павярнуць без рычага
Да сонца нашу планету.

Владзімір Ільіч
Ленін
у 1917 г.

рык дома. Тут стаялі толькі што распакаваныя новенькія, цудоўныя два веласіпеды: адзін мужчынскі, другі жаночы.

— Глядзіце, якая раскоша! Гэта ўсё Надзя нарабіла. Напісала аднойчы маме, што я люблю ездзіць на веласіпедзе, але што ў нас сваіх няма. Мама прыняла гэта да сэрца і калектыўна з усімі нашымі сабрала немалую суму, а Марк Цімафеевіч (гэта быў Елізараў, муж Анны Ільінічы) загадаў нам у Берліне два веласіпеды праз таварыства «Надзея», дзе ён служыў. І вось раптам — паведамленне з Транспартнага таварыства: куды загадаеце даставіць пасылку? Я падумаў, што вярнулася якая-небудзь нелегалышчына, літаратура, а можа быць, хто выслаў кнігі? Прыносяць — і вось вам нелегалышчына! Глядзіце, калі ласка, якія цудоўныя веласіпеды! — гаварыў Владзімір Ільіч, аглядаючы іх, падкачваючы шыны і падцягваючы гайкі на вінтах. — Ай ды мамачка! Вось удружыла! Мы цяпер з Надзей самі сабе пань. Паедзем не па чыгунцы, а проста на веласіпедрах.

Трэба было бачыць, як радаваўся Владзімір Ільіч гэтаму нечаканаму падарунку маці. І ясна было для ўсіх нас, што больш за ўсё радаваўся Владзімір Ільіч увазе да яго і да Надзежды Канстанцінаўны яго маці і яго хатніх. Гэта

асабліва было для яго прыемна і чуліва.

Надзежда Канстанцінаўна ўся ззяла і радавалася радасці Владзіміра Ільіча.

— Я пайду пісаць пісьмо маме, а вы адпраўце яго заказным, — сказаў ён мне на хаду і хутка падняўся ў другі паверх пансіёна, дзе быў іх пакой.

— Рад, як дзіця! — шапнула мне Надзежда Канстанцінаўна. — Вельмі любіць маці, але не чакаў такой увагі ад усіх нашых і зараз проста ў захапленні...

Мы пайшлі наверх, дзе Надзежда Канстанцінаўна ўкладвала ўсё неабходнае ў дарожныя мяшкі.

— Мы ўсё гэта прывяжам да майго веласіпедна ззаду на пляцоўку. Цяпер няма чаго цягаць іх за плячыма. А вось вам пісьмо. Калі ласка, адпраўце зараз-жа, ды не забудзьце! — пацвердзіў мне Владзімір Ільіч.

Аб усім перагаварыўшы і ўмовіўшыся аб адрасе для тэлеграм і пісем, мы спусціліся па параднай лесвіцы ўніз.

— Да пабачэння, таварышы! Надзя, садзіся! — крыкнуў Ільіч і хутка ўскочыў на веласіпед.

Надзежда Канстанцінаўна, развітваючыся з намі, упэўнена выехала за ім, і яны хутка скрыліся за паваротам шасэ, тонучым у квітнеючай зеляніне.

Прызванне

ЗДАРАЕЦЦА часам так, што сваё сапраўднае прызвание і сапраўднае месца ў жыцці чалавек адшуквае ўжо, як кажучы, нажыўшыся і наглядзеўшыся «свету і людзей»... А дагэтуль і жыве і працуе ён, адчуваючыся ўсё неяк не па-сапраўд-наму...

Тое-ж самае, прыкладна, здарылася і ў жыцці Аляксандры Аляксандраўны Сак — глянцоўшчыцы Гродзенскага гарбарнага завода № 5.

* * *

Спеласць характару і гартаванне яго прайшлі ў Аляксандры Аляксандраўны на франтах Айчыннай вайны. Па закліку комсамола ў 1943 годзе пайшла яна з г. Бранска радавым салдатам. Так сустрэла і канец вайны, працуючы ўвесь час у АЗА «Артиллерийским зенитным огнём». Разам з 2-м Беларускам фронтам дайшла да Гродна, а пасля вайны засталася тут са шматлікімі сябрамі-аднапалчанамі... Аднесліся да іх у Гродна цёпла.

Трэба было неяк пачынаць новае жыццё, трэба было шукаць работу, шукаць месца ў гэтым мірным жыцці...

Яшчэ ў 1937 г. Аляксандра Аляксандраўна скончыла ў г. Бранску гандлёвую школу і да вайны

Аляксандра Аляксандраўна Сак за работай.
Фото В. Косціна.

тры гады прарабіла ў гандлёвай сетцы. Зараз гэта было як-бы зусім дарэчы: у кожным разе і спецыяльнасць «у руках», і «зачапіцца» за яе можна.

Так, зачэпіўшыся за гандаль у першы пасляваенны год, Аляксандра Аляксандраўна трымалася за яго амаль 10 год...

Трымалася і бачыла: не па душы справа. Не раз, вярнуўшыся позна дамоў, скардзілася мужу:

— Пакіну я гэтую работу, не люблю яе... Вось у цябе — зусім іншая справа... Завод... Калектыў...

Муж працаваў на гарбарным заводзе ў попелына-дубільным цэху на машыне «Стругаль». Апрача гэтай, меў яшчэ некалькі спецыяльнасцей, някеска зарабляў, заўсёды быў задаволены калектывам...

— Дык пераходзь да нас. Рабочыя патрэбны нам. Павучышыся ў людзей і асвоіш нейкую аперацыю... Калі хочаш, я пагутару з начальствам...

— Ну, пагутары. І сапраўды, не святых-ж гаршкі лепяць. Няпраўда, навучыся і я нечаму...

Такая размова вялася не раз і не два. І нарэшце мела свае вынікі.

Аляксандра Аляксандраўна разлічылася на сваёй рабоце і падала заяву на завод, у аддзелачны цэх. Прынялі вучаніцай. Паставілі поруч са спрактыкаванай работніцай: глядзі, вучыся. А «настаўніцы» даручылі паказваць усё, што вучаніцы будзе незразумела адразу, выпраўляць памылкі, адным словам — вучыць...

І ці то школа была вельмі добрай, ці сама вучаніца аказалася здатнай, аднак к вечару першага дня і старая работніца і новенькая былі задаволены адна другой... І суседкі-работніцы здзівіліся:

— Бачыш ты, нібы заўсёды тут стаяла... Такая ў вучаніцах доўга не будзе хадзіць...

І сапраўды, Аляксандра Аляксандраўна была вучаніцай толькі чатыры дні... А там самастойна пачала працаваць. Стала глянцоўшчыцай, членам вялікага, згуртаванага калектыву, да якога падсвядома заўсёды так цягнулася ўся яе істота.

У шчырай размове сам-на-сам Аляксандра Аляксандраўна расказала, чым яе прывабіў завод. Тут людзі жывуць і працуюць, нібы ўзяўшыся цесна за рукі. На

ранейшай рабоце я гэтага не адчувала... Мусіць, гэта таму, што ў гандлі ў нас яшчэ нешта не дадзена, не дароблена, людзі не так згуртаваны, як на заводзе ці фабрыцы, дзе за сумленную працу чалавеку і падзяка і гонар.

Аляксандра Аляксандраўна мае рацыю так гаварыць. Яна параўнаўча нядаўна на заводзе, але яе шчырая праца заўважана і адзначана ўсім калектывам. За якія два гады яна асвоіла некалькі прафесій, апрача асноўнай — глянцоўкі скур. І на кожнай аперацыі працуе спрытна і ўдала. За мінулы год выканала тры гадавыя нормы і атрымала званне «Лепшай глянцоўшчыцы скуры». Яе партрэт упрыгожвае гарадскую і заводскую Дошкі гонару. І зараз дае яна не менш паўтары нормы за месяц.

На заводзе ў Аляксандры Аляксандраўны яшчэ многа і грамадскіх спраў. Рабочыя выбралі яе старшынёй цэхкома і не памыліліся. На гэтай рабоце трэба мець невычэрпны запас энергіі. Тут трэба быць, у лепшым сэнсе гэтага слова, чалавекам, ведаць патрэбы сваіх таварышаў і заўсёды дапамагаць, калі ў гэтым ёсць патрэба. І Аляксандра Аляксандраўна знаходзіць час дапамагчы таварышу, заняцця яго справамі.

Па-за ўвагай старшыні цэхкома не застаецца ні адна заява, ні адна просьба рабочых, якой-бы малой ці вялікай яна ні была.

Цэхком сочыць за соцспарніцтвам паміж брыгадамі і паасобнымі рабочымі, падводзіць яго вынікі. Цэхком вылучае перадавікоў, займаецца культурна-масавай работай, наладжвае культпаходы ў кіно і тэатр, канферэнцыі чытачоў.

3-га сакавіка на выбарах у мясцовыя Саветы ад завода № 5 была аднагалосна выбрана і глянцоўшчыца Аляксандра Сак.

Маладая работніца і сама яшчэ вучыцца і ахвотна вучыць тых, хто, як некалі і яна, упершыню пераступае парог цэха. Глядзіш на яе адкрыты мужны твар, на моцныя рукі і думаеш: якое шчасце знайсці патрэбную дарогу ў жыцці, знайсці сапраўднае прызвание!

Мусіць, гэта і ёсць тое самае шчасце, якое, нібы сіняя птушка, ніяк не даецца ў рукі слабым і бязвольным і ніколі не абмінае ініцыятыўных і мужных.

Е. НАТАЛЫНА

ЯЕ ЛЮБЯЦЬ І ПАВАЖАЮЦЬ

**Наша
ПОШТА**

...Зімой, задоўга да світаньня, Лена выходзіць з дому ў марозную цішыню вуліцы. У першае імгненьне ёй здаецца, што яна зусім адна пад велізарным цёмным небам, сярод застылых у нерухомасці дрэў і дамоў, як у казачным царстве. Лена любіць гэтыя хвіліны перадранішняй цішыні, калі сэрца незразумела ад чаго поўніцца радасцю і думаецца, што новы дзень прынясе штосьці вельмі добрае.

Але аддавацца марам асабліва не прыходзіцца. Час не чакае, і Лена бяжыць у кароўнік. Тут цёпла, светла, прывычна пахне сырадом. Дваццаць каровіных галоў, як на камандзе, паварочваюцца насустрач даярцы, прызыўное рыканне напаўняе памяшканне.

— Ну, ну, — смяецца Лена, — узрадаваліся! Зараз усіх вас падаю, пакармлю. Пацярпіце.

Густым, звонкім струменем б'ецца аб дно даёнкі малако, вільготна пабліскаюць лагодныя каровіны вочы, то ласкава, то злосна гучыць голас Лены...

Так звычайна пачынаецца рабочы дзень у Алены Бражыцкай.

Працоўныя будні!.. Знаходзіцца яшчэ людзі, якія бачаць за гэтымі словамі нешта шэрае, аднастайнае, нуднае. А Лене кожны новы дзень ня-

се з сабой і новыя клопаты, новыя трывогі, новыя радасці.

Сёння, к прыкладу, Мальва прыбавіла малака — вялікая радасць. Мальва наогул маладзец: у мінулым годзе Лена надаіла ад яе 2800 літраў малака. Сёлета, магчыма, і ўсе тры тысячы дасць.

Учора адна з лепшых яе кароў добра ацялілася. Цёлачка моцная, здаровая, уся ў маці. Яшчэ адна добрая карова ў калгасе будзе.

Калі ў Лены хто-небудзь спачувальна пытае: хіба не цяжка і ўставаць ні свет, ні зара і класіся пазней звычайнага, Лена ўсміхаецца:

— Працы не напикадуеш — перамогі даб'ешся. І сабе радасць, і людзям.

Шмат працы паклала яна на тое, каб адвергнуць няправільную думку, быццам мясцовыя каровы не могуць падаць удоі. Алена ад кожнай каровы надаіла ў сярэднім па 1700 кг малака, а ад Пястрэхі, Рабкі, Чарнушкі — па 2200 літраў. А яшчэ нядаўна гэтыя каровы давалі толькі па 700 літраў.

Догляд кароў Алена пачала са строгага захавання правіл асабістай гігіены. Яна цвёрда засвоіла: нельга даць карову, не памыўшы рук, не надзеўшы чысты халат. Яна часта ўспамінае, ад якіх «дробязей» залежыць часам прадукцыйнасць кароў:

— Неяк раз я памыла халат і прыйшла на ферму без яго. Пачала даць, як заўсёды, першай Рабку. Чамусьці занепакоілася мая Рабка, перабірае нагамі, скосу пазірае, злуща, быццам нечым незадаволеная. Скончыла даенне, і сама сабе не веру — шмат малака недадала карова. Ці не хворая Рабка? — падумала я. Агледзела — ніякіх адзнак хваробы. Потым пачала даць Пястрэху — і з ёю тое-ж самае.

Якраз у той час на ферму зайшоў старшыня.

«Фёдар Антонавіч! — звярнулася я да яго. — Разгадайце загадку. Каровы накормлены, напоены, глянеш на іх — душа радуецца, а малако не ўсё аддаюць». Старшыня пастаяў, паглядзеў на мяне і гаворыць: «Эх, Алена, Алена! Ты і даярка спрактыкаваная, а памылку сёння дапусціла». — Якую? — пытаю. «Паглядзі на сябе. Чаму не ў халаце? Каровы прызвычайваюцца да пэўнага рэжыму». Я пераканалася, што так яно і было.

Сістэматычная чыстка і праветрыванне памяшкання, масаж вымя, своєчасовае кармленне і даенне, запуск цельных кароў і старанны догляд за ацяліўшыміся — усё гэта стала для яе непахісным правілам.

Алене часта прыходзіцца павучаць маладых даярак.

— Кожная жывёла патрабуе асобнага падыходу, — гаворыць яна. — Нават пры раздачы кармоў трэба ведаць, як з ёй абыходзіцца, а пры даенні асабліва... Сэрца ў справу ўкладваць, інакш нічога не атрымаецца.

У гэтым сакрэт яе поспеху. Летась комсамолка-даярка заняла першае месца ў раёне.

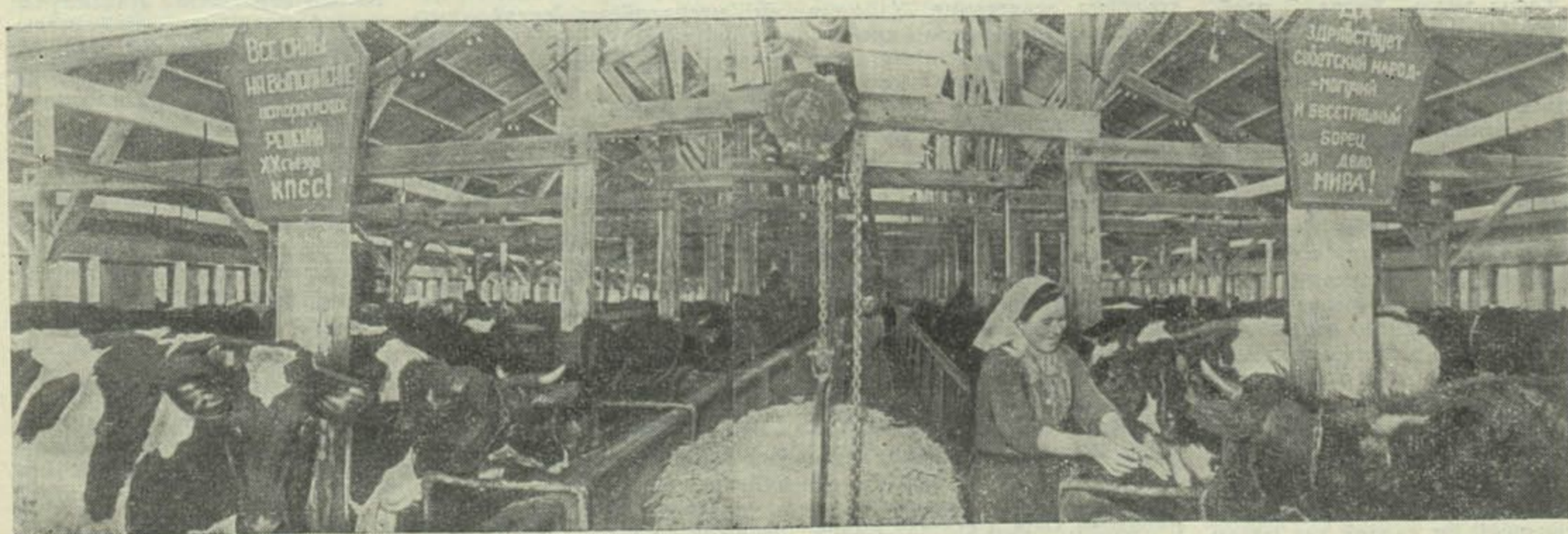
Бюро Ашмянскага райкома комсомола прысудзіла ёй пераходны чырвоны вымпел, узнагародзіла пахвальным лістом і каштоўным падарункам. На абласным злёце маладых жывёлаводаў Алене Бражыцкай таксама ўручылі пахвальны ліст абкома комсомола. За поспехі ў павышэнні надояў малака яна ўзнагароджана Ганаровай граматай ЦК ЛКСМБ.

— На дасягнутым не спыняюся, — заявіла Бражыцкая на раённай нарадзе перадавікоў сельскай гаспадаркі. — Сёлета абяцаю павысіць надой малака.

Так яно і будзе. За гэта любяць і паважаюць у калгасе імя Чапаева Алену Бражыцкую.

Іван КАВАЛЬЧУК,

старшы ветурач Гальшанскай МТС Ашмянскага раёна Маладзечанскай вобласці.

У сельгасарцелі «Новы быт» Мінскага раёна ўвайшоў у эксплуатацыю тыпавы чатырохрадковы кароўнік на 208 галоў. Мантажнікі Мінскай МТС правялі падвесную дарогу агульнай працягласцю 420 метраў, устанавілі аўтапалкі. На здымку: унутраны выгляд кароўніка. На пярэднім плане: даярка Мар'я Іванаўна Ярышка.

Фото П. Наватарова.
(Фотахроніка БелТА).

Звенявая

НАРЫС

ГАННА Дзянісаўна спяшалася да Жырхаўкі нацянькі вузкай сцяжынкаю.

Вёска была на ўзгорку, пры самым балодзе, і адсюль, з боку лядоў, скрозь засеяных лёнам, відаць былі толькі верхавіны высокіх вербаў. Дзень быў на зыходзе. Ласкавае майскае сонца шпарка скатвалася за далёкі грабянец лесу. З ціхім, жаласным ціліканнем апускаліся з неба жаўранкі і садзіліся ў рунь. Хутка вечар, ноч, а да ночы ой як многа спраў у звеннявой Ганны Дзянісаўны Смарцалавай. Усё здарылася так раптоўна, што нават і не верылася. Яшчэ пазычора яна любавалася сваім участкам лёну. Роўныя дружныя ўсходы радавалі яе.

— Мы не толькі выканаем свае абавязальствы, — казала яна брыгадзіру Ісаку Міраеўскаму, — а і перавыканаем. Можна, скажаш, хвастаюся?

Брыгадзір тады паціснуў плячыма, усміхнуўся і адказаў: — Куранят па восені лічаць, Ганна.

Асцярожны!

І вось, нечакана-негадана — няшчасце. Учора яна не была на сваім участку, а сёння як прыйшла — жахнулася. І спяшаецца Ганна, спяшаецца з усіх сіл, буйны пот выступае на яе ўжо маршчыністым, абпаленым палявымі вятрам і сонцам твары. Канешне-ж, у брыгадзе яшчэ ніхто пра гэта не ведае. Яна першая прынясе трывожную вестку, усхвалюе людзей — увесць калгас. Хіба жартачкі — такія ўсходы, такія лён! Колькі недасыпалі людзі, колькі думалі, працавалі, каб ён урадзіў як мае быць. І раптам — на табе!..

Ганна амаль бегла. З далёкага ўчастка поля па дарозе вярталіся ў калгас фурманкі. У другі раз яна абавязкова спынілася-б пагаманіць, распытаць; цяпер яна не звярнула на іх амаль ніякай увагі. Вёска нарэшце паказалася. Крыху ў баку ад яе ўбачыла Ганна і калгасны двор — даўгія цагляныя і драўляныя пабудовы фермаў. Дзе-ж цяпер і быць брыгадзіру Ісаку Міраеўскаму, як не ў калгасным двары? Самы час, калі з поля вяртаюцца людзі і фурманкі, а брыгадзір заўсёды сустракае іх. Ганна збочыла са сцежкі і нацянькі, па раллі, рушыла да калгаснага двара.

Брыгадзіра яна адшукала ля канюшні. Ён сядзеў тут разам з мужчынамі на бяргавых і дыміў самакруткай. Часам гаспадарчым вокам аглядаў людзей, падводы, што заязджалі. Гэтак сама спыніў ён праніклі-

вы свой погляд і на Ганне.

— Таварыш брыгадзір, — паклікала яна, — можна цябе на хвілінку? — і адышлася з ім крыху ў бок ад гурту. — Няшчасце! Лён, глядзі, прападае...

— Глупства, я ўчора там быў, — прагаварыў Міраеўскі.

— То-ж учора, а сёння ўдзень на лён накінулася блошка. — Ганна дастала з кішэні жменю лёну і паднесла яе да вачэй брыгадзіра. — Бачыш? Міраеўскі ўстрапянуўся. Залёныя лісцікі ўсходаў, якімі яшчэ ўчора ўсе яны так любаваліся, сёння скрозь былі паточаныя на дзіркі.

— Збірай звяно, — глуха сказаў ён. — Заўтра ледзь золак — на ўчастак. А я — да агранома. Будзем трыціць блошку хімікатамі. Ды не забудзь папярэдзіць, каб усе мелі павязкі на тварох: хімікаты, сама ведаеш, атрутныя. Ты ўсім растлумач, праінструктуй.

Ганна моўчкі кінула галавой і паспешліва пакінула калгасны двор...

А позна ноччу яе разбудзіла дачка, вучаніца восьмага класа.

— Мамка, падымайся — чуеш? Падымайся-ж хутчэй!..

У яе голасе быў адчай і слёзы. Ганна ўраз падхапілася. Была парная цёплая ноч, і за дваром, за пакручастымі старымі вербамі, што раслі на ўскраі балотных абшараў, якраз цераз вуліцу, наладжвалі свой няспынны канцэрт жабы. Свяцілі зоры праз вокны, і далёка за балотамі, над шыхаўскім калгасам, міргаў задумліва цэлы астравок электрычнага асвятлення. У хаце пахла свежаспечаным хлебам, сухім кропам, што вісеў пад столлю. Мурлыкаў кот на прыпечку.

— Мамка, чуеш? — не суні-малася дачка.

— Ну, што?

— Тата памірае, — і дзяўчына ўсхліпнула.

Словы адагналі апошні сон і зморанасць. Муж, Сямён, яшчэ да вайны захварэў страўнікам, а цяпер страшная прыліпчывая хвароба заўсёды не давала яму спакою. Гэта было не ў першы раз, калі раптам, знячэўку, падступаўся невыносны балючы камяк пад грудзі — нестала дыхання.

Цяпер ён ляжаў на ложку, у прыднэй хаце, і стагнаў амаль у непрытомнасці.

— Сямён Панцэлевіч, — гукнула Ганна і схілілася над ім. — Ты мяне чуеш?

— Чую, — адказаў ён.

— Можна, у бальніцу?

Але ён не адказаў, толькі сударгава ўчапіўся за край ложка абодвума рукамі. Ганна пазірала на яго ўспачелы бледны твар, і яе ўсё больш ахопліваў страх. Усхліпнула, кінулася да дзвярэй і ўжо праз якую хвіліну імчалася па вуліцы да калгаснага двара. Сама адшукала зброю, сама запрэгла каня. З дапамогаю суседзяў перанесла хворага на калёсы, на свежае пахучае сена, кінула некалькі слоў дачцэ, каб як след тут без яе гаспадарыла, і кранула лейцы. Паехалі. Спачатку палёвай дарогаю, потым грэбелькай па поплаве — той грэбелькай, ля якой разам з Сямёнам не раз касілі і зграбалі траву, той грэбелькай, на якой не раз сустракаліся ў далёкім юнацтве і на якой і развітваліся, калі Сямён адыходзіў на фронт. Успаміны паддалі сілы і ўпэўненасці. Ганна пачала падганяць каня, штохвіліны абмацаваючы коўдру, якую быў укрыты муж, абмацвала ўцемені яго гарачы, увесць у поце лоб. Але вось і грэбелька мінула, шыхаўскія агні схаваліся за ўзгоркам, і пачала адплываць удалеч заядлая гамонка жаб. Зашуршэў пясок пад шынамі, выплылі насустрач пабудовы — пачыналася мястэчка. На ўсходзе нараджалася раница, калі Ганна спыніла ўзмакрэлага каня ля раённай бальніцы. Бальнічныя сядзелкі збегалі па доктара-тэрапеўта. Сямёна перанеслі ў палату. А яна сядзела ў прыёмным пакоі, прыслухоўваючыся да рэдкіх неспакойных гукаў, што часам даносіліся да яе. Калі заглядала ў пакой медсястра, пыталася:

— Ну, што?

— Даюць уколы, — паведамляла тая. — Ды не плачце, ўсё будзе добра. Гэта толькі прыступ...

Адразу два няшчасці: у полі і — дома! Міжволі думкі пачалі вяртацца да калгаса і часад-часу само ўзнікала пытанне: а ці ўправіцца звяно без яе, ці здолее як след рассяпаць хімікаты, ці выратуе лён?

Плылі гадзіны, а яна не краналася з месца. На дварэ было ўжо зусім светла, прыёмны пакой пачалі запаўняць хворыя.

— Таварыш Смарцалава! — паклікаў яе ў гэты час урач.

Яна, седзячы, падняла бледны змораны твар і моўчкі ўставілася вачыма на доктара. Гэта быў не тэрапеўт, а іншы доктар.

— Вы чаго сядзіце? — запытаўся ён.

— Муж... — адказала Ганна.

— Ведаю, ведаю, — прагаварыў урач. — Яму ўжо зусім добра. Прыступ мінаваў. І... ён вельмі просіць, каб вярталіся дадому: кажа, што і там у вас нейкія нелады.

Ганна пачала таропка збірацца ў дарогу, рашыўшы прыслаць у бальніцу дачку... Недалёка ад вёскі трапіўся ёй насустрач хлапец, Ганна папрасіла яго адвесці падводу ў калгасны двор, а сама падалася ў поле. Любіла яна за ўсім сама дагледзець, наладзіць, паспаборнічаць і цяпер непакоілася: а што, як без яе што-небудзь не дарабілі: не падвезлі хімікаты, не вызначылі людзей на пратруту? І шчыміла сэрца, калі ўспамінала Сямёна: нават і ў бальніцы не забыўся на вось гэты лён.

З узгорку яна ўбачыла жанчын, што хадзілі па лёну і расейвалі хімікаты. Моўчкі падышла да гурту, моўчкі павязала твар, падхапіла кошык з атрутай.

— Можна, адпачыла-б, Ганна, — спагядліва сказала ёй Адарка Казлова.

Звенявая не адказала. Яна рушыла на ўчастак і ўпарта пачала працаваць. І, пазіраючы на яе, дзівачыся з яе, разумеючы яе гора, яшчэ ўвішней запрацавала звяно.

Звенявая па лёну і каноплях Ганна Дзянісаўна Смарцалава ўсю сваю стараннасць і сілу волі аддае свайму калгасу, сваёй Радзіме. Яна першая адгукнулася на заклік партыі і ўрада аб пашырэнні пасяўных плошчаў тэхнічных культур. У той-жа год Ганна Дзянісаўна, нягледзячы на свой сталы ўзрост, запісалася ў агра-тэхнічны гурток, якім кіраваў аграном Іван Піліпавіч Ляндышаў. Заняткі праводзіліся па вечарах, два разы ў тыдзень, па 4—5 гадзін. Займалася Ганна Дзянісаўна старанна, нават лепш моладзі, якая вучылася да гэтага ў школах. Заўсёды дакладна адказвала на пытанні, заўсёды першая падавала трапную парадку. А калі аднойчы аграном Ляндышаў зайшоў да яе на кватэру, дык быў здзіўлены шматлікімі самаробнымі дыванамі з вельмі складанай прыгожай вышыўкай. Усё гэта Ганна Дзянісаўна зрабіла сама, усё гэта — справа яе рук. І аграном, не задумваючыся, прапанаваў яе ў звенявыя. Ён не памыліўся. Ужо ў 1955 годзе калгас ад канопляў і лёну меў за 700 тысяч рублёў прыбытку. Добрая палова гэтых прыбыткаў пры-

несена калгасу звяном Ганны Дзянісаўны Смарцалавай.

Звычайна над сваімі ўчасткамі Ганна Дзянісаўна распачынае працу зімой, калі вывозіцца на палі гной і торф. Угнаенні на свае ўчасткі Ганна Дзянісаўна вывозіць сіламі свайго звяна. Звяно пералапачвае ўгнаенні, сочыць за культывацый, сяўбой, праводзіць падкормку, праполку, змагаецца са шкоднікамі.

Работы шмат, але Ганна Дзянісаўна знаходзіць час і для сябе і для свайго хворага мужа. Ён ачунаў пасля прыступу, працуе па меры сіл у калгасе. Малодшая дачка вучыцца ў восьмым класе, адзін сын —

марак, другі, як і маці, захапіўся сельскай гаспадаркай, канчае Чырвонабярэжскі сельскагаспадарчы тэхнікум. У гэтым годзе калгас мяркуе паставіць Сямёна Панцэлеўскага Смарцалава на курорт у Жэлезнаводск.

Жыццё наладжваецца, харадзе, багацце. У чыстым утульным доме Смарцалавых ёсць добры радыёпрыёмнік, гучаць перадачы і музыка. Часта збіраюцца сюды суседзі пагаманіць, паспрачацца. Ганна Дзянісаўна любіць скіраваць гутарку на калгасную справу, і яе ўважліва слухаюць. Дык хіба-ж можна іначай адносіцца да яе? Гэта яна,

нягледзячы на цяжкое сваё становішча, выратавала ў мінулым годзе ад блошкі ўраджай лёну, які прынёс калгасу 200 тысяч рублёў прыбытку. Яна вырастала каноплі і здавала дзяржаве 35 тон самай высокакаснай трасты — «дзевяткі». У той час, як у суседніх калгасах, ды і ў многіх калгасах рэспублікі, трасты захапілі на палях знячужку выпаўшы снег, Ганна Дзянісаўна паспела дачасна сабраць і адправіць на нарыхтоўчыя пункты свой ураджай.

Але хіба толькі гэтым вызначаецца звяно Ганны Дзянісаўны Смарцалавай? Адначасова з асноўнай работай яна вы-

конвае і іншыя работы ў калгасе, асабліва ў той час, калі лён і каноплі не патрабуюць штогадзіннага догляду. У мінулым годзе звяно Смарцалавай апрацавала і выкапала 25 га бульбы, высушыла і зграбло 65 га сенажацей, вывезла каля 500 тон торфу і 400 тон гною на палі.

Хіба-ж гэтага мала?

Але Ганна Дзянісаўна не спыняецца на дасягнутым. Самаадданая патрыётка свайго калгаса, яна імкнецца працаваць яшчэ лепш і старанней.

М. ЛУПСЯКОЎ

Калгас імя Панамарэнкі, Жлобінскі раён.

У 1955 годзе Галіна Клімянціўна скончыла Цішаўскую сярэднюю школу і атрымала атэстат сталасці. Вучылася яна нядрэнна і магла-б ажыццявіць сваю даўнюю мару — пайсці ў ВУЗ і атрымаць спецыяльнасць зоатэхніка. Але ў родным калгасе імя Варашылава Магілёўскага раёна справы ішлі дрэнна, рабочых рук не хапала, і Галіна вырашыла працаваць у сельгасарцелі.

Спачатку прыйшлося ёй быць на палых работах, і толькі са студзеня 1956 года яе перавялі на ферму. Праўда, даяркай стала яна не адразу. Праўленне арцелі замацавала за ёю 12 першацёлак, і першыя літры малака Клімянціўна надала толькі ў красавіку.

Шмат старання і клопатаў прыклала малая даярка, каб добра прайшлі ацёлы, каб з першых-жа дзён каровы пачалі даваць больш малака. Хацелася апраўдаць давер'е калгаснікаў, даказаць, што школа не зрабіла яе беларучкай.

За 6 месяцаў, з 1 красавіка па 1 кастрычніка 1956 года, Клімянціўна надала ад кожнай каровы па 1490 кілограмаў малака, або на 590 кілограмаў вышэй планаванага задання. Сярод даярак калгаса яна заняла першае месца.

Галіна не пакінула свайго мары стаць зоатэхнікам. Яна паступіла на завочнае аддзяленне зоатэхнічнага факультэта Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі і зараз паспяхова сумяшчае работу з вучобай.

Сёлета яна вырашыла надаць па 2500 кілограмаў малака ад кожнай каровы.

На здымку: Галіна Клімянціўна вучыцца.

Фото і тэкст Ч. Мезіна.
(Фотахроніка БелТА).

Наша ПОШТА

МАЙСТЭРСТВА

У КАЛГАСЕ «Рассвет» Кіраўскага раёна Варвара Рублеўская — лепшая свінарка. Ды хіба толькі ў сваёй арцелі? Яна выйшла пераможцай і ў абласным спаборніцтве работнікаў свінагадоўчых ферм. За мінулы гаспадарчы год адкарміла 546 свіней, ад якіх атрымана 554 ц свініны. Сярэднемесячная прыбаўка на галаву склала 26,4 кг. Працоўны падзвіг Рублеўскай адзначаны ў абласной Кнізе пашаны; ёй уручана першая абласная прэмія.

— Праца мая, — гаворыць Варвара Сяргееўна, — звычайная, простая, уся на відзе. Толькі не падумаць, што ў нас, у «Рассвете», усё лёгка даецца. Але-ж, як радасна на сэрцы, калі дасягнеш высокай прыбаўкі ў вазе адкормачнікаў!

Майстэрства Рублеўскай склалася на аснове дасягненняў навукі і практыкі. Вялікую дапамогу свінарцы аказвае зоатэхнік калгаса т. Тураў. Ён заўсёды наглядае за адборам парасят для адкорму. Адбіраецца маладняк з правільнай формай развіцця і моцным складам цела. У двух-чатырохмесячным узросце такое пагалоўе вылучаецца ў асобныя групы.

Першыя месяцы Варвара Сяргееўна корміць маладняк чатыры разы ў дзень; шырока выкарыстоўвае зялёныя кармы, пасечаную моркву. Параную бульбу запраўляе аўсянай або ячменнай мукой.

У далейшым у кармавы рацыён Рублеўская ўводзіць грубыя кармы: бульбу, ільняную мякіну, ад-

В. РУБЛЕУСКАЯ
Мал. З. Шкляра.

гон, зялёную падкормку. І толькі падсвінкаў у 8—9-месячным узросце пераводзіць на поўны адкорм. У першай стады адкорму свінні ўволю атрымліваюць моркву, гарбузы, кармавы лубін, крапіву і віку. З канцэнтратаў выдаецца кілограм фуражнай мукі на 6—7 кг бульбы і два літры адгону. Толькі ў апошні месяц у кармавы рацыён уводзіцца да 10 кг бульбы і 2—2,5 кг канцэнтратаў. Рэзка скарачаецца выдача зялёных кармоў.

— Пры такім кармленні сярэдняя прыважка кожнай свінні ў дзень складае 800 — 1 000 грамаў, — расказвае Варвара Сяргееўна. — Дзяржаве даем добры бекон. За тры месяцы новага сельскагаспадарчага года я адкарміла 220 свіней.

...Глянеш на гэтую жанчыну, поўную творчай энергіі, гаспадарчай ашчаднасці, клопатаў аб калгасным дабры — і сэрца радуецца. Вось такія робяць чуды. Такіх не палохаюць цяжкасці. Ім па праву — гонар і пашана.

М. СІДАРОВІЧ

Магілёўская вобласць.

Чаму так здарылася?

Водгукі на пісьмо чытачкі Н.,
апублікаванае ў № 1 за 1957 г.

СЯМ'Ю НЕАБХОДНА ЗАХАВАЦЬ

Я ПРАЧЫТАЛА змешчаны ў вашым часопісе артыкул «Чаму так здарылася?» і не магу стрымацца, каб не выказаць свае думкі па закранутых у гэтым артыкуле пытаннях.

Чаму так здарылася? Мне здаецца, перш за ўсё таму, што Н. стала жонкай чалавека, якога не ведала як след. «Ён здаровы, энергічны, моцны характарам, умее дабівацца, чаго захоча, працавіты, настойлівы, вясёлы, кахае мяне — чаго больш трэба?» А гэтага, на маю думку, яшчэ недастаткова, каб быць шчаслівай жонкай. Праўда, валодаючы гэтымі якасцямі, можна дабіцца таго, што сям'я будзе забяспечана матэрыяльна. Але-ж ці ў гэтым шчасце? Савецкая сям'я будзеца на агульнасці інтарэсаў мужа і жонкі, пастаянным выкананні грамадзянскіх абавязкаў перад Радзімай, выхаванні дзяцей сапраўднымі савецкімі патрыётамі.

Пазнаць чалавека, свайго мужа, толькі на дванаццатым годзе жыцця!

Цікава, ці ведала Н. перад тым, як стаць жонкай, што яе будучы муж не любіць пісьменнікаў, а яшчэ больш чытачоў?

Можна «не любіць» якога-небудзь пісьменніка, калі ён не адпавядае твайму густу, можна не любіць кніг на якую-небудзь тэму — для гэтага таксама могуць быць прычыны (я ведаю, напрыклад, некаторыя не любяць чытаць пра вайну, таму што гэта выклікае балючыя ўспаміны), але не любіць кнігу наогул — гэтага нельга дараваць чалавеку! А Р. не любіў не толькі кніг, а нават чытачоў.

У нашым грамадстве амаль няма людзей, якія-б не любілі кніг. Каго-ж тады любіў гэты чалавек і хто ён? Дзе ён выходзіўся? Хто навучыў яго любіць толькі сябе?

Памылкай Н. было тое, што яна, любячы кнігу, ніколі не чытала мужу, «каб было менш крыўдных спрэчак». Тут трэба было знайсці сродак уздзеяння на мужа, паспрабаваць прымусіць яго палюбіць кнігу, паважаць пісьменніка і чытача. Няхай не абышлося-б і без спрэчак, але вынік быў-бы добры: у яго выпрацаваўся-б іншы погляд на жыццё, на сям'ю.

Я лічу, што гэтая рыса яго характару — не любіць кнігі — не магла не адбіцца і на выхаванні дзяцей. З малых год мы прывіваем дзецям любоў да кнігі, бо з кнігі дзіця пазнае жыццё, вучыцца любіць сваю Радзіму, любіць працу, паважаць бацькоў — наогул, усяму добраму. А як выходзіў Р. сваіх дзяцей без кнігі? Страшна падумаць, што яны могуць вырасці падобнымі на яго, улюбёнымі толькі ў сябе.

Дрэжны прыклад для дзяцей — непрыхільныя ўзаемаадносіны бацькоў: частыя спрэчкі, недавер'е, эгаізм бацькі.

Хіба можна кахаць чалавека і не верыць яму? На маю думку, — не.

А чаго варты такі погляд на працоўную жанчыну: «На рабоце жанчына заўсёды знаходзіць любоўніка». Якая дзікасць! Я, напрыклад, не ўяўляю свайго жыцця без любімай работы, але гэта не перашкаджае мне быць вернай жонкай і маці. Вось каб Р. чытаў кнігі і лепш ведаў жыццё, ён-бы пе-

раканаўся, што іменна ў жанчыны, якая не ведае, чым заняцца, седзячы без работы, хутчэй можа з'явіцца любоўнік (якое агіднае слова!), чым у жанчыны, якая працуе, выходзіць дзяцей, наведвае кіно, тэатр, вядзе хатнюю гаспадарку.

Выклікае здзіўленне, што Н. дванаццаць год не пратэставала супроць засілля мужа: не чытала кніг, зносіла яго паклёпы, не вучылася і дайшла да такога стану, калі ёй «сталі агіднымі хатнія заняткі».

Хочацца спытаць: няўжо яна жыве толькі для мужа? А дзеці, а сама, а яе праца, калектыў?

Проста не верыцца, што ў наш час існуюць яшчэ такія дамастравеўскія парадкі!

Не ведаю, ці маю я права што-небудзь параіць Н. Ёй трыццаць год, мне 32 — гэта не на многа больш. Але ў маім жыцці здарылася так, што я выйшла замуж за чалавека, які быў крыху падобны да Р.: ён часта без падставы раўнаваў мяне, не любіў наведваць калектыўных вечароў, быў эгаістам, зазнаваўся. З першых год нашага сумеснага жыцця я пачала цярдліва выпраўляць яго памылкі. Вядома, не адразу ён стаў іншым. На гэта пайшло некалькі год. Ён лічыў, што меў рацыю, злаваўся, прэрэчыў мне. Калі я ўбачыла, што мае довады мала дзейнічаюць, я расказала аб нашым жыцці ў калектыве. Там таксама «ўзяліся» за яго, пераконвалі, даводзілі яму ўсімі сродкамі, што ён памыляецца. І трэба сказаць, — паспяхова. У нашай сям'і зараз няма тых непаразуменняў, якія былі раней. Мы жывем дружна і згодна, выходзім двух сыноў, і я не шкадую зараз патрачаных на гэта сіл.

Што параіць Н.? Першым чынам — выпэй галаву! Не апускацца, сачыць за сабой і дзецьмі, за сваёй хатняй гаспадаркай. Дома павінна быць чыста і ўтульна. Калі гэта абыхава для мужа, дык трэба памятаць аб дзецях, аб сабе, аб людзях.

Па-другое, паспрабаваць калектывам уздзеінаць на Р. Ён любіць сваю работу, значыць, добра працуе, а калі так — калектыў завода не можа не дапамагчы яму выправіць свае адносіны да сям'і. Трэба напаміць яму і аб яго бацькоўскім абавязку: лаянка, п'янства — дрэнны прыклад для дзяцей. Тут можа дапамагчы і школа. Умелая гутарка класнага кіраўніка, дырэктара школы можа прымусіць Р. задумацца над сваімі паводзінамі.

Не трэба быць раздражняльнай, тым больш у адносінах да дзяцей. Трэба цярдліва і настойліва дабівацца свайго.

Мне здаецца, не лішнім будзе напаміць Н., што яна, відаць, пачала злоўжываць чытаннем кніг. Мне гэта зразумела — дванаццаць год не чытаўшы, можна захапіцца кнігамі, — але «зрабіць толькі самае неабходнае ў гаспадарцы і чытаць, чытаць...». Ёсць шмат спраў дзюгарадных, якія трэба ўсё-ж абавязкова заўсёды выконваць, а выканаўшы, знайсці ўжо вольны час для чытання кнігі. Я не ўяўляю жанчыну, якая запусціла агарод, адзенне, не сочыць за правільным размеркаваннем грошай у сям'і, а чытанню аддае больш часу, чым можна. Можна Р. і не любіць кнігу за тое, што яна адрывае ў яго жонкі час, які яна павінна выкарыстаць на другое?

Трэба выкарыстаць усе магчымасці, каб захаваць сям'ю. Ну, а калі Р. дайшоў да такога стану, што на яго нічога не падзейнічае, тады — пакінуць гэтага чалавека, працаваць самай, правільна выходзіць дзяцей і жыць па-чалавечаму, жыць так, «каб не сорам было за бязмётна пражытыя гады».

Л. ВАЛКАНОЎСКАЯ,

выкладчыца беларускай мовы і літаратуры

Нядаўна ў сям'і знатнай свінаркі Тацяны Кундас (сельгасарцель «Новы шлях» Кобрынскага раёна Брэсцкай вобласці) адбылося вяселле. Яе дачка Мар'я — лепшая дзярка калгаса — выйшла замуж за трактарыста, жыхара суседняга калгаса імя Варашыла-ва Грыгорыя Позняка. Вяселле было багатае і вясёлае. Усе віншуюць маладых, жадаюць ім шчасця, поспехаў у працы, ім прыпадносяць падарункі ад комсамольскай арганізацыі, бо маладажоны — комсамольцы. На здымках: 1. За вясельным сталом. 2. Маладыя — Мар'я Кундас і Грыгорый Позняк.

Фото В. Германа.
(Фотакроніка БелТА).

НАША АГУЛЬНАЯ ДУМКА

ПІСЬМО «Чаму так здарылася?», змешчанае ў часопісе «Работніца і сялянка» № 1, я чытала сваім таварышам па рабоце: кантралёру АТК Маркаўцовай Надзеі, тэхнолагу цэха механізацыі Салаўёвай Ганне, лабарантцы вымяральной лабараторыі Лісоўскай Іне. Затым мы абмяркоўвалі яго і прыйшлі да агульнай думкі, якую я і пастараюся перадаць Вам, чытачка Н.

Як людзі не падобны адзін на другога тварам, так не падобны яны і характарам. Але ў сумесным сямейным жыцці яны нібы дапаўняюць адзін другога і па асноўных жыццёвых пытаннях прыходзяць да агульнай думкі.

Дванаццаць год не дванаццаць дзён! Вы ганарыліся сабой, сваім жыццём, сваім мужам. «Здаровы, энергічны, моцны характарам, умее дабівацца чаго захоча, працавіты, настойлівы, вясёлы, кахае мяне, добры сем'янін», — гаварылі Вы, Вашы агульныя сябры і знаёмыя, яго таварышы па рабоце.

Такога можна кахаць. Спрэчкі два разы ў год — справа, вядома, непажаданая, але «жыццё пражыць не поле перайсці», — гаворыць прыказка. Жыццё падказвае, што каханне — гэта не толькі ўздыханне пры месяцы.

Ці можна Вас назваць «сябра, таварыш і жонка»... як спяваецца ў адной з песень? Думаем, што не!

Варта было мужу захварэць, трапіць у бальніцу, як Вы, пасля некаторых ваганняў, забыўшы аб усім, з запалам узяліся за кнігі, не заўважыўшы яго прыходу з бальніцы, працягваючы чытаць да позняй ночы.

Больш таго, прачытаўшы «Што рабіць?» Чэрнышэўскага, Вы раптам за 12 год сямейнага жыцця «сталі відушчай»? І... «перабудаваці» жыццё: сталі дрэннай гаспадыняй, запусцілі агарод, адзенне, перасталі цаніць працоўныя грошы мужа, Вам стала агіднай хатняя праца.

У сваіх учынках Вы не маеце рацыі, чытачка Н. Асуджаем мы і ўчынкi мужа — гэтыя праклятыя радзімыя плямы капіталізма: грубую лаянку, рэўнасць.

Ён кахае Вас, астатняе — за Вамі. Ідзіце працаваць, але толькі не ў кантору, а на завод, ды на больш буйны. У кіпучым жыцці рабочага калектыву Вы знойдзеце шмат добрага, што супакойвае нервы, дапамагае жыць, усяляе радасную ўпэўненасць у заўтрашнім дні.

Ніна ДЗЕНЬ-ДОБРАЯ,
работніца завода «Гомсельмаш».

ЖАДАЮ НАЙЛЕПШАГА

6 КРАСАВІКА 1956 г. я страціла мужа. У мяне праз 20 дзён нарадзілася трэцяя дачка. Гора маё і цяпер бязмежнае. Дзеці маленькія, старэйшай дачцэ 4, сярэдняй 2 гады. Дзеці мае не будуць нават памятаць свайго бацьку.

Мой муж не быў ідэальным у адносінах да мяне. Можна яго характар ва многім быў горшы, чым у мужа Н. Але я ніколі не думала, што памылілася, стаўшы яго жонкай, хоць ён быў шафёр, а я настаўніца. Я так цаніла яго за тое, што ён у 1941 годзе не застаўся ў Пінску, а прабраўся на вялікую зямлю і да 1945 г. змагаўся з фашыстамі на франтах Вялікай Айчыннай вайны. Ён таксама вельмі любіў сваю працу. Няроўнасці яго характару я думала выправіць, але-ж заўчасная смерць забрала яго ад мяне, ад дзяцей. Я толькі цяпер адчула ўсю горыч утраты. Нашы дзеці такія маленькія і так ім патрэбны бацька. Сама я таксама маладая, засталася ўдавой на 32 годзе жыцця. Як страшна з гэтага часу адзіноцтва! Мне так балюча робіцца ад аднаго слова «адна назаўсёды!». Я так кахала свайго мужа, і я ведаю адно, што да канца маіх дзён застануся вернай яго магіле, вернай бацьку сваіх дзяцей, хоць гэта ў наш час многім здаецца смешным. Я ведаю адно, што яно так ёсць і будзе. Цяпер адзінай мэтай майго жыцця з'яўляецца выхаванне дзяцей. Жыць і працаваць так, каб яны як мага менш адчувалі сваё сіроцтва. Адна гэтая думка дапамагае мне жыць і працаваць. А колькі яшчэ ў маім удоўім жыцці будзе сустракацца цяжкасцей!

Мне не скажа муж так, як Н. сказаў яе муж: «Няхай я ўжо буду і працаваць і старацца за цябе». Пра ўсё неабходнае мне самой трэба клапаціцца. Але-ж я не падаю духам і не кідаюся ў роспач. Мясце суцяшае тая думка, што я жыву ў такой краіне, дзе гарантавана работа. Як-небудзь пераадолею ўсе цяжкасці.

Я прашу прабачэння за тое, што так многа сказала аб сабе. Можна, гэта і не дарэчы. Усё-такі гэта неабходна. Параўнайце два жыцці: маё і Н. Хто з нас шчаслівейшы? Каму лепш жывецца?

Дарагая рэдакцыя, парайце Н. ад мяне не хвалявацца залішне, не так крытычна адносіцца да мужа, не параўноўваць сваё жыццё з жыццём гераіні рамана «Што рабіць?», таму што яна канчаткова сапсуе сваё жыццё.

Я ад душы жадаю ёй усяго найлепшага.

Ганна ЧЭРКАС,
настаўніца Моладаўскай сямігадовай школы Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці.

У ІНДЫІ

У лістападзе-снежні мінулага года дэлегацыя Беларускай ССР прымала ўдзел у рабоце IX сесіі Генеральнай канферэнцыі ЮНЕСКО, якая адбывалася ў Індыі. Мы публікуем заўважкі аднаго з членаў гэтай дэлегацыі аб уражаннях ад паездкі ў Індыю.

МЫ ПРЫБЫЛІ ў Індыю гарачым лістападаўскім днём. Тэмпература паветра ў Н'ю-Дэлі даходзіла да 30 градусаў. Для нас яна здалася тым больш нязвычайнай, што на Беларусі ў гэты час ужо з'явіліся першыя замарозкі, а ў Маскве ў дзень нашага адлёту ішоў снег, мяла пазёмка.

Наш шлях у Індыю быў параўнальна кароткі. Дзякуючы добраму надвор'ю ў гарах нам удалося пазбегнуць «еўрапейскага» маршруту ў Індыю. Савецкі самалёт «ІЛ-14», падняўшыся на нашым аэрадроме, праз шэсць гадзін прыземліўся ў Н'ю-Дэлі.

І. ДЭЛІ

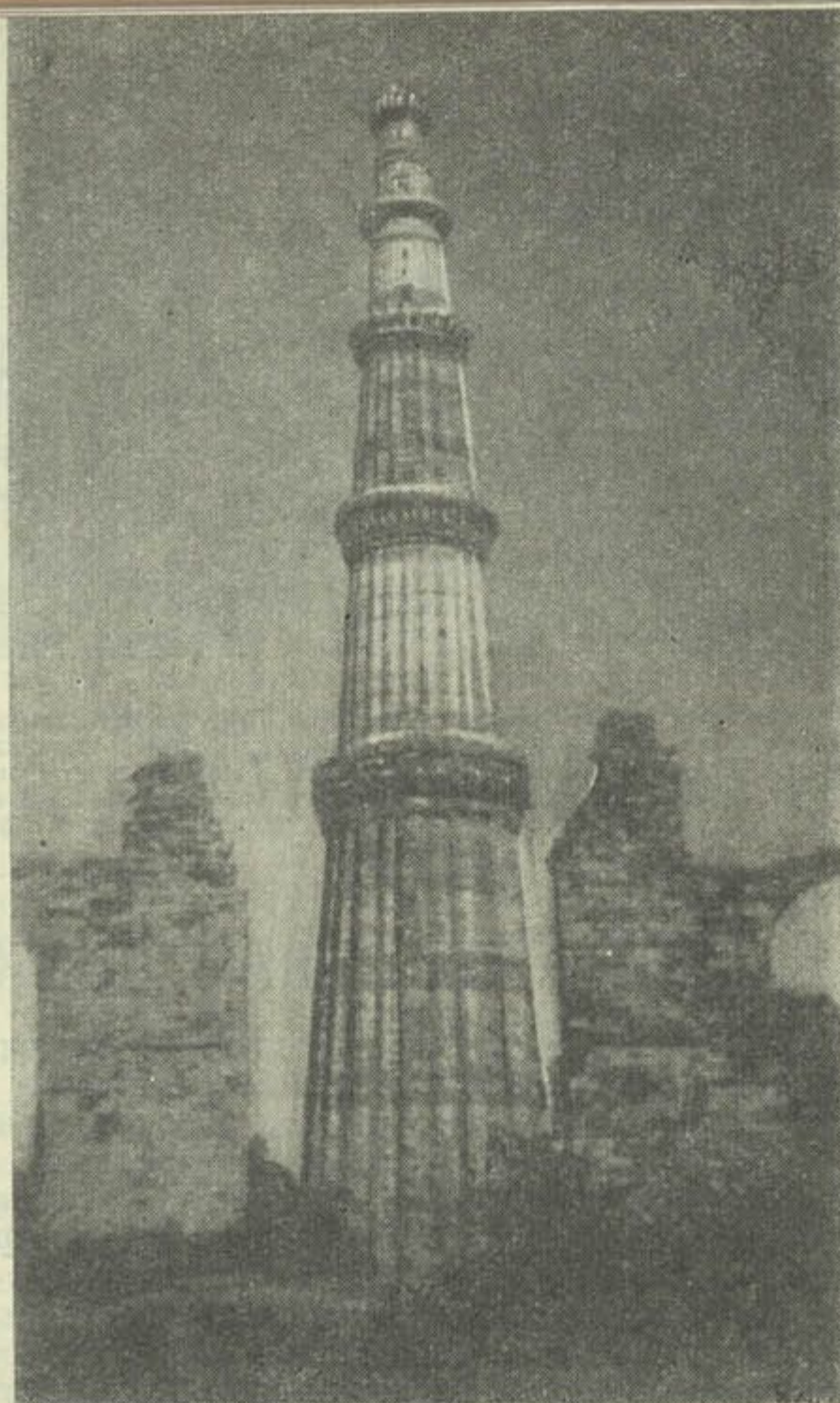
Дэлі — сталіца Індыі. Але гэта не самы буйны горад краіны. Насельніцтва яго крыху больш 1,5 млн. чалавек. Цяпер гэты горад (уласна кажучы, толькі адна яго частка — Новы Дэлі (Н'ю-Дэлі) сімвалізуе дзяржаўную адміністрацыю Індыі. Тут жыве і працуе прэзідэнт рэспублікі Раджэндра Прасад, тут знаходзяцца будынкі цэнтральнага ўрада — Сакратарыят, тут-жа і рэзідэнцыя прэм'ер-міністра Індыі Джавахарлала Неру.

Гісторыкі гавораць, што Н'ю-Дэлі — восьмы па ліку Дэлі ў гісторыі Індыі. Кожны з іх размяшчаўся прыблізна ў тым-жа раёне, дзе знаходзіцца цяперашні Дэлі. Дэлі—адзін са старажытнейшых гарадоў Індыі. Ён раскінуўся на заходнім беразе ракі Джамны ў параўнальна невялікай даліне паміж ракой і гарамі Аравелі. Зручнае геаграфічнае размяшчэнне горада забяспечвала яму

ролю звязваючага цэнтра паміж Захадам і Усходам на працягу стагоддзяў. Зараз праз Дэлі праходзяць галоўнейшыя сусветныя паветраныя лініі, што забяспечвае сувязь гэтага горада з буйнейшымі сталіцамі свету. Чыгуначнымі, шасэйнымі і паветранымі шляхамі Дэлі звязаны з галоўнейшымі гарадамі Індыі. Зараз гэта не толькі адміністрацыйны, але буйнейшы навуковы і культурны цэнтр краіны. Тут канцэнтраваны розныя галіны прамысловасці Індыі: баваўняная, швейная, металаапрацоўчая, харчовая, паліграфічная.

Н'ю-Дэлі — сучасны горад. Вуліцы шырокія і роўныя. Гэта іх асаблівасць падкрэслена ў назвах — большасць галоўных вуліц называецца «шляхамі» або «дарогамі». Абапал праезджай часткі вуліцы ідуць бульвары.

Наведвальнікаў з еўрапейскіх краін здзіўляе велізарная колькасць зеляніны на вуліцах і скверах. Не пабачыўшы Н'ю-Дэлі, цяжка нават уявіць, што вялікі сучасны горад можа быць такім зялёным. Дрэвы на вуліцах самыя розныя. Тут ёсць дрэвы, падобныя на нашы акацыі, сакавітыя бананавыя дрэвы, цёмна-зялёныя лісці якіх апушчаны ўніз, як рукавы. Ёсць дрэва, якое складаецца з мноства асобных тонкіх дрэў. Яно дася-

Дэлі. Старадаўняя вежа Кутб Мінар.

гае аднаго метра ў ахопе і падобна на велізарную мятлу. Вуліца-дарога роўнай стужкай бяжыць удалеч. Раптам яна раздвойваецца і, як шчыпцамі, ахоплівае велізарную круглую пляцоўку, накіраваную гіданцай клумбы, але толькі замест кветак на гэтай клумбе растуць дрэвы, у ценю якіх хаваецца працоўны люд ад бязлітасных праменняў спякотнага індыйскага сонца. Сярод дрэў мільгаюць невялікія вёрткія звяркі—бурундучкі, падобныя на нашу вавёрку. У зялёных кронах чуецца несціханы пошвіст і трэск папугаяў. Сваёй афарбоўкай яны амаль зліваюцца з лісцем.

Вечарамі вуліцы Новага Дэлі, як і іншых гарадоў Індыі, прыкметна пусцеюць. Жыццё тут сціхае рана, але і пачынаецца досвіткам. Многія жыхары на службу і са службы ездзяць на веласіпедках. Ствараецца ўражанне, што вуліцы запружаны веласіпедыстамі. У горадзе іх сапраўды не мала—каля 300 тысяч. Побач з аўтамабілямі навіейшых еўрапейскіх і амерыканскіх мадэлей на вуліцах можна сустрэць вазы, запрэжаныя вялікарогімі пакорлівымі валамі. Часта, паводле старажытнага рэлігійнага звычаю, шэсць і рогі валоў ярка расфарбаваны. Часам маляўнічыя ўзоры ўпрыгожваюць і твары вазак. Вось стаянка рамізінікаў—конных таксі «тонго». За невялікую плату рамізінік пакажа вам з веданнем справы выдатныя мясціны горада і даставіць вас у патрэбнае вам месца. Ёсць матацыклі-таксі. Звы-

Дзяўчаты на вуліцы мелюць збожжа і выконваюць народныя песні Раджастана.

чайна, яны бываюць на два або на чатыры месцы. У чатырохмясцовых пасажыры сядзяць па-двое ў рад, спінамі адзін да аднаго. Над імі невялікі дах, умацаваны на стойках. Трапляюцца і закрытыя таксі гэтага тыпу — невялікія фургоны. У іншых гарадах Індыі вельмі пашыраны веласіпеды-таксі.

Усюды шныраць вёрткія невялікія аўто «лэндмайстар» — першыя ластаўкі айчыннага аўтамабілебудавання Індыі.

Тут-жа на вуліцах смажацца каштаны, гатуецца гарачая ежа ў жароўнях, прадаюцца фрукты, сокі, прахладжальныя напіткі. На падступах да цэнтра горада, так званага «Коннат плейс», і ў самым цэнтры на вуліцах мноства крам, гандлёвых палатак і ларкоў. Тут багаты выбар розных тыпова індыйскіх тавараў — тканіны, славуця шытыя золатам і серабром кашмірскія шалі, вырабы са слановай косці, сандалавага дрэва, бронзы, серабра, золата, розныя цацкі. Усё гэта — сувеніры. Гандлю сувенірамі ў Індыі ўдзяляецца вялікая ўвага. Гэта і натуральна, бо няма такога падарожніка, які-б не імкнуўся набыць які-небудзь прадмет у памяць аб сваім прабыванні ў гэтай вялікай краіне. Падобныя сувеніры мы пазней сустрэкалі ва ўсіх гарадах, якія наведалі пасля канферэнцыі.

Побач з сучаснымі цырульнямі, на вуліцах «практыкуюць» саматужнікі. Брытва, невялікае лустэрэчка, якое звычайна трымае ў руках сам кліент, кавалак мыла — вось, бадай, і ўсё «прыладак» такога цырульніка. Але ён не сядзіць без справы. У такой «цырульні» кліент і майстар сядваюць звычайна дзе-небудзь на траве, і майстар з дзіўным спрытам робіць сваю справу. Хутка і тання.

Тут-жа можна сустрэць чысцільшчыка вушэй. Доўгай сталёвай іголкай калупае ён глыбока ўнутры вуха кліента, затым дастае іголку, злёгку дзьме ў вуха і асцярожна абмахвае яго невялікім пэндзікам, затым зноў іголкай лезе ў вуха. Аперацыя паўтараецца некалькі раз над кожным вухам. Мы бачылі, як чысцілі вушы нашаму шафёру-індуйцу. Ён казаў, што гэты працэс прыносіць задавальненне. Можна быць. Але мы не маглі зразумець: як можна адчуваць задавальненне, калі па тваёй барабаннай перапонцы скрабуць тонкай сталёвай іголкай і ў гэты-ж час каля цябе праходзіць і прабягае мноства народу? Хіба доўга падштурхнуць? Але «урач» бясстрашны, ён цалкам упэўнены ў сваім майстэрстве, і балесныя погляды здаюцца яму смешнымі. Падобную аперацыю, аказваецца, можна зрабіць і ў клініцы, але там даражэй.

Стары Дэлі зусім не падобны на свайго новага пабраціма. Гэта — тыповы стары індыйскі горад, якога больш нідзе не знойдзеш. Вуліцы вузкі, зеляніны менш, шчытнасць насельніцтва большая. На вуліцах і каля дамоў заўсёды тоўпіцца люд. Тут больш адчужаных крамаў і ларкоў. Некаторыя гандляры сядзяць на кукішках проста на тратуары, і праходжаму даводзіцца лавіраваць, каб не зачапіць прадаўца або пакупніка.

Галоўная вуліца старога Дэлі — Чандні Чоук, што ў пера-

кладзе азначае «Сярэбраны рынак». Назва вуліцы цалкам апраўдана: на працягу многіх год яна лічыцца свайго роду штабам індыйскага ювелірнага мастацтва. Зараз тут гандлёвы цэнтр старога Дэлі, які б'е ў вочы маляўнічай стракатай рэкламай. Але ў гісторыі яе знаходзім старонкі, поўныя трагізму. На старых каменнях Чандні Чоук — сляды крывавага распраў чужаземных прыгнятальнікаў з безабаронным насельніцтвам. У 1739 г. на гэтай вуліцы адбылося крывавае забойства тысяч жыхароў Дэлі персідскімі захопнікамі Надзір Шаха. Гэтыя каменні памятаюць і гераічную барацьбу індыйскага народа за сваю свабоду. У перыяд вялікага нацыянальнага паўстання 1857 г. частка горада, якая прылягае да старадаўняй крэпасці «Чырвоны форт», з'явілася месцам жорсткіх баёў індыйскіх патрыётаў супроць англійскіх каланізатараў. Але з падаўленнем паўстання барацьба супроць прыгнятальнікаў не спынілася. У 1912 г. з акна дома, які знаходзіцца на вуліцы Чандні Чоук, была кінута бомба ў англійскага віцэ-караля лорда Гардзінга.

Будынкі тут у агульнай масе горшыя, чым у Новым Дэлі. На ўскраінах бедны люд жыўе ў халупах, зробленых з сырой цэглы. Напамінаюць яны будан. Замест дзвярэй — невялікая адтуліна, праз якую можна толькі ўпаўзці. Ёсць тут, вядома, і багатыя дамы, цэлыя палацы. Журналісты Захаду з фотаапаратамі звычайна палююць як за тымі, так і за другімі, каб, прыехаўшы дамоў, паказаць бачаным імі «кантрасты Індыі», як нешта самае характэрнае для яе. Але не ў гэтым галоўнае. Самае характэрнае ў біенні сэрца сучаснай незалежнай Індыі — энтузіязм простага грамадзяніна рэспублікі, яго вялікі гонар за сваю вольную радзіму, імкненне пераадолець недахопы, адрадіць гаспадарку і культуру краіны.

Совецкіх грамадзян пазнаюць беспамылкова. Варта толькі шафёру выйсці з агульнага патоку машын і спыніцца ля абочыны, тратуара, як, быццам з-пад зямлі, з'яўляюцца быстравокія хлопчыкі і весела вітаюць па-руску: «Добры дзень, Афанасій!». Тут-жа яны паведамаюць, але ўжо па-англійску, што хутка выйдзе кіно аб рускім Афанасію.

Хлопчыкі бесцырымонна прыступаюць да працірання ветравых шыбаў аўтамабіля або кідаюцца адчыняць дзверцы.

Чысцільшчык вушэй.

Глыбокі след у сэрцы простага індыяца пакінуў візіт у Індыю савецкіх кіраўнікоў Н. А. Булганіна і Н. С. Хрушчова.

Наш шафёр у першы-ж дзень паведаміў нам аб важнасці гэтага візіту, аб той сардэчнасці, з якой жыхары Дэлі сустрэлі тт. Булганіна і Хрушчова.

У Дэлі шмат выдатных старажытных помнікаў.

Самым значным з іх з'яўляецца «Чырвоны форт» — цэлы комплекс старажытных збудаванняў з чырвонага пясчаніка, абнесены высокай каменнай сцяной. «Чырвоны форт» быў пабудаваны па загаду магульскага імператара Шахджана ў XVII стагоддзі, калі ён вырашыў перанесці сваю сталіцу з Агры ў Дэлі. Імператар, гаворыцца ў адным з індыйскіх паданняў, не мог выносіць летнюю гарачыню ў Агры і з дапамогай астралагаў і прадракальнікаў знайшоў, што каралеўскую рэзідэнцыю неабходна пабудаваць у Дэлі. Будаваўся «Чырвоны форт» на працягу дзесяці год рукамі соцень тысяч беднякоў.

Прыблізна за чвэрць мілі ад «Чырвонага форта» знаходзіцца мячэць Джама Масжыд, будаўніцтва якой закончана ў 1658 г. імператарам Аурангзебам. На працягу пяці год 5 тысяч муляраў штодня былі заняты на будаўніцтве мячэці. Па баках цэнтральнага мармуровага купала, як вартавыя, стаяць 40-метровыя мінарэты, складзеныя з вертыкальных палос чырвонага пясчаніка і белага мармуру, якія ідуць адна за другой па чарзе. Гэтая мячэць лічыцца самай славатай у Індыі і самай вялікай у свеце. Яна па сёння з'яўляецца буйнейшым месцам набажэнства рэлігійных мусульман, якія пражываюць у Індыі.

Дзіўнай праявай інжынернай думкі ў старажытнай Індыі служыць велічная вежа Кутб Мінар, якая знаходзіцца на поўднёва-заходняй ускраіне Дэлі, у 17 км ад цэнтру горада. Вышыня вежы амаль 75 м, дыяметр яе ля асновы — каля 15 метраў. Яна пабудавана з чырвонага каменю і нагадвае пук праменьняў, якія сыходзяцца ля верхавіны. Складаецца Кутб Мінар з пяці ярусаў, на кожным — круглая пляцоўка. Аб моцнасці вежы можна меркаваць хоць-бы па таму, што яна вытрымала некалькі магутных землетрасенняў і два ўдары маланкі. Пабудова яе адносіцца да XII стагоддзя.

На самы верх Кутб Мінара вядуць 379 ступенек каменнай вінтавой лесвіцы. Адтуль адкрываецца цудоўны від на Дэлі.

Непадалёк ад Кутб Мінара стаіць цудоўны помнік старажытнейшым індыйскім металургам — жалезная калона вышэй 10 метраў, створаная больш пятнаццаці стагоддзяў таму назад. Працэс вырабу гэтай калоны застаецца тайнай. Ні дождж, ні вецер, ні пякучыя праменні сонца не разбураюць яе цудоўнага сплаву. Сілам стыхіі ўдалося толькі да бляску адшліфаваць паверхню калоны.

Усе старажытныя помнікі Дэлі цяжка пералічыць. Але кожны з іх выклікае захапленне майстэрствам народных умельцаў, вялікай культурай старажытнай Індыі.

Б. КУДРАУЦАУ
(Працяг будзе).

Родны пейзаж

ПЕЙЗАЖЫ Галіны Азгур выклікаюць пачуццё светлай радасці: перад табой прырода роднага краю ва ўсім сваім непаўторным харакце. Здаецца, у гэтых мясцінах быў калісьці і ты... Быццам тут прайшло тваё маленства і юнацтва... Якая знаёмая, блізкая сэрцу вось гэтая асветленая сонцам паляна сярод лесу! А пахілая скрыўленая бяроза на ўзбярэжжы ракі! А гэтыя тры сястры-бярозкі, шурпатую кару якіх на камлі так і хочацца пакратаць рукой. Ты стараешся прыпомніць, дзе бачыў і гэты светлы бярозавы гай, і вунь тую дарогу на ўзлеску, па якой, здаецца, зусім нядаўна крочыў, уздымаючы сухі пыл, а злева, на выпаленай сонцам пожні, таксама ганарыста надзьмуўшыся, стаялі прысідзістыя бабкі, бы таўстыя, нізкія кабеты.

Адкуль-жа гэтае адчуванне чагосьці блізкага сэрцу? Крыніца, відаць, у вялікай шчырасці мастака, у яго глыбокай любові да роднай прыроды. Але для таго, каб выклікаць у гледача тое-ж пачуццё, якім поўнілася сэрца мастака ў момант стварэння карціны, патрэбна і прафесіянальнае майстэрства, і жывая творчая думка. Толькі арганічнае спалучэнне гарачага пачуцця, думкі і майстэрства можа выклікаць жывую рэакцыю, па-сапраўднаму ўсхваляваць гледача... Ключ да сэрца

гледача Галіна Азгур знайшла, здаецца нам, у сваіх апошніх работах.

Дачка вядомага мастака-жанрыста Гаўрылы Нікітавіча Гарэлава, Галіна першыя крокі ў мастацтве рабіла пад кіраўніцтвам бацькі. Маленства і юнацтва яна правяла ў Маскве, у асяроддзі мастакоў, сярод кніг і карцін, гарачых спрэчак аб мастацтве. Маленькая Галіна бывала з бацькам на ўсіх выстаўках, старанна вывучала бяспэжныя скарбы славутых музеяў, шчыра захаплялася дзівосным уменнем вялікіх майстроў пейзажу «бачыць» рускую прыроду. Сярод іх першае месца па праву належала Левітану.

Любоў да роднай прыроды Галіна адчула з таго часу, як памятае сябе. Магчыма таму, што летам сям'я звычайна выязджала на дачу — у Малы Яраславец, Абрамцава, часта бывала ў Пясках. Маляўнічая, крыху задуманная прырода Падмаскоўя рабіла на Галю моцнае ўражанне. Бярозавы гай на ўзгорку, струменісты ручай, ціхая затока на спакойнай рэчцы — усё гэта злівалася ў адно паняцце роднай зямлі і ў спалучэнні з выдатнымі палотнамі Трэцякоўкі ўвесь час стаяла перад вачыма ўражлівай дзяўчынкі.

Выхаваннем у сабе якасцей сапраўднага мастака Галіна Гаўрылаўна абавязана, можа, не менш, чым бацьку, свайму

Галіна Азгур у сваёй майстэрні.
Фото С. Чырэшкіна.

настаўніку В. Н. Бакшэву. Гэта ён няспынна паўтараў сваім выхаванцам — студэнтам Маскоўскага мастацкага вучылішча, сярод якіх была і Галіна Гарэлава, незабыўныя словы: «Любіце прыроду і вучыцеся толькі ў яе».

Бакшэў не памыліўся ў

сваёй вучаніцы. Яго словы сталі дэвізам яе творчасці. Ужо ў дыпломнай рабоце «Партызаны ў лесе», не пазбаўленай хібаў, выявілася ўласцівая Галіне Гарэлавай шчырасць і неасрэднасць пачуцця, вялікая ўвага да натуре. Гэта быў цяжкі для Радзімы 1941 год... І тэ-

Свіслач вясной.

Карціна Г. Азгур.

ма гарача хвалявала яе. На гэтым першым палатне маладой мастачкі — двое: юнак і дзяўчына. Суровая зіма. Маўклівы лес... Сумёты снегу. Парыжан-разведчык на кані і юная разведчыца, якая паказвае яму дарогу...

З 1945 года жыццё і творчасць Галіны Гаўрылаўны звязаны з Беларуссю. Ужо яе першыя работы — нацюрморты і пейзажы, якія пачалі паяўляцца на рэспубліканскіх выстаўках, — звярнулі на сябе ўвагу свежасцю і шчырасцю пачуцця. Сярод іх можна назваць такія, як «Жніво», «Жыта», «Ураджай», «Узнятая цаліна», «Бярозкі». Тут у трапных і недакучлівых дэталю знайшло адлюстраванне тое новае, што ўласціва калгаснай вёсцы нашых дзён: дружная праца калгасніц, сельскагаспадарчыя машыны, багаты ўраджай — плён стараннай калектыўнай працы. У лепшым з пейзажаў, у «Бярозках» (1949 г.), выразна адчуваецца подых ранняй вясны. Сям-там яшчэ ляжыць снег, але зямля ўжо ажывае.

Асаблівага поспеху ў раскрыцці вобраза роднай прыроды Галіна Азгур дасягнула ў пейзажах «Старая елка. Каралішчавічы», «Лагойскія ўзгоркі», «Свіслач вясной», «Разліў. Раўбічы», дзе выразна выяўлены не толькі характэрныя асаблівасці, але і стан беларускай прыроды. Тут адчуваецца жывы подых прыроды, добра перадаецца настрой. Здольны і ўдумлівы мастак трапна перадае такі стан прыроды, пры якім яскрава праглядае характэрнае роднай зямлі.

Любімыя матывы мастака — лета, восень, ранняя вясна, калі прырода абуджаецца ад доўгага зімовага сну. Незалежна ад таго, што малюе мастачка: спякотны летні поўдзень ці пахмурны асенні вечар, туманнае вясенняе ранне ці ясны зімовы дзень, — яе пейзажы поўны аптымізму, радасці быцця.

Лепшыя работы Галіны Гаўрылаўны адметны не толькі прафесіянальнай дакладнасцю рысунка, трапнасцю дэталей, кампазіцыйнай зладжанасцю, але і глыбінёй думкі, багаццем унутранага зместу.

Мы разглядаем апошнія эцюды мастачкі. Здаецца, нічога асаблівага: бярозкі, хвойнічкі, сцежкі сярод жыта... Але колькі ў іх настрою, жывога пачуцця, любові да роднай прыроды!

Галіна Гаўрылаўна піша многа эцюдаў з прыроды, перш чым прыступіць да работы над карцінай. Яна шчыра прызнаецца, што пісаць «па памяці», сядзячы ў майстэрні, не можа. Мноства эцюдаў, напісаных ёю непасрэдна з прыроды, складае той дапаможны матэрыял, без якога не можа нарадзіцца карціна. Такім чынам, эцюд для яе — не самамэта, а неабходны, самы важны даведнік, тое, чым для пісьменніка служыць запісаная кніжка — непасрэдна зафіксаванае ўражанне, іншы раз — трапная дэталю, якая можа спатрэбіцца ў рабоце над карцінай. І Галіна Гаўрылаўна старанна працуе над эцюдам, памятаючы, што гэта — аснова будучай карціны.

Лепшыя работы Галіны Азгур неўзабаве зоймуць сваё месца ў Беларускай карціннай галерэі. Гэта «Старая елка» і «Лагойскія ўзгоркі». З некаторых ужо зараз зроблены рэпрадукцыі. «Бярозкі», «Старая елка» выпушчаны вялікім тыражом.

Да 40-годдзя Совецкай улады мастачка рыхтуе серыю пейзажаў Беларусі пад назвай «Вясна».

Галіна Азгур — надзвычай сціплы і патрабавальны да сябе мастак. І гэта дае падставу спадзявацца, што яе задушэная мара — стварыць жывы вобраз роднай прыроды ў час абуджэння ад зімовага сну — будзе здзейснена з поспехам.

Тамара БУШКО

Міхась МАШАРА

Нядарам зорамі

Прышла...
Такая ветляя.
Ледзь-ледзь капрызная
І радасць светлую
Наўкол распырскала.

Усмешкай цёплаю
Кранула сэрца мне.
Такая добрая,
Падумаў:
Быць бядзе.

Нядарам зорамі,
На сцежку снежную,

Кідаў учора я
Словы мяцежныя.

У светлым сполаху
Здзіўлёных воч тваіх
Гасіў я шолхі
Трывожных дум маіх.

І так хацелася
Сказаць такое штось,
Пакуль пасцелецца
Жыццё шляхамі ўрозь.

Комсамолка-арнаментушчыца лакававага цэха Таісія Курыліна заўсёды абедае ў сталовай.

Фото М. Мінковіча.

У РАБОЧАЙ СТАЛОВАЙ

У ВОКНЫ льецца няроўны блакіт раніцы. Да пачатку работы застаюцца лічаныя хвіліны. Трэба так іх размеркаваць, каб добра паснедаць, ды і ў цэх не спазніцца.

Для жанчыны раніца — час, безумоўна, гарачы, разбіты па хвілінах на дзесяткі самых неабходных жыццёвых клопатаў. А хвілінак тых у абрэз, асабліва, калі ў цябе маленькія дзеці. Дома ледзь удаецца праглынуць шклянку чаю. І тут выручае сталовая.

Аднак пагаворым з людзьмі.

— Вы часта снедаеце ў сталовай? — звяртаемся мы да маладой работніцы Анўшка, якая працуе ў рамазварачным цэху Мінскага мотавелазавода.

— Амаль кожны дзень. Дома, к прыкладу, не заўсёды паспяваеш згатаваць малако. А хіба дрэнна выпіць раніцай пару шклянак гарачага малака?!

...Разам з заводскім гудком у сталовай № 16 пачынаецца ажыўленне. Да раздзатчнага акна няспыннай плынню ідуць рабочыя ў спяцоўках і ў простае адзежы. Глуха пазвоньваюць падносы, якія стаяць горкай на асобным сталі. Імі карыстаюцца сталаўнікі пры самаабслугоўванні. Крыху далей раскладзены чыстыя лыжкі, відэльцы — тыя «дробязі», без якіх ніяк не абыйдзешся. Над раздзатчнай — выразныя надпісы, якія паказваюць, дзе можна атрымаць першыя, другія і трэція стравы.

Катлы з гатовым абедам ужо стаяць не на пліце, а на спецыяльным прылаўку, дзе яны няспынна падаграваюцца. Без мітусні і цісканіны сталаўнікі спакойна ставяць на акно падносы з чэкамі і, атрымаўшы стравы, сядуць за сталы. Паднос, прарабіўшы свой звычайны шлях, трапляе ў рукі наступнага наведвальніка.

Без пакутлівага «матання нерваў» праходзяць гадзіны «пик» у сталовай. Спачатку, праўда, былі скептыкі. Яны па прывычцы чакалі, калі іх абслужаць афіцыянткі. Але афіцыянткі не з'яўляліся ў зале, бо перайшлі на іншыя работы, і выхад застаўся адзін: абслугоўваць саміх сябе. Паступова людзі пераканаліся ў мэтазгоднасці новаўвядзення, падказанага самім жыццём. За кошт самаабслугоўвання абеды сталі дзешавей, і дадатковы час для адпачынку выкраіўся.

А другой гадзіне дня людскі паток адхлынуў ад прылаўка. Шпарчэй запрацавала механічная пасудамыйка. Кухары спа-

койна адышлі ад раздачы: цяпер у іх кароткая перадышка. Але доўга адпачываць няма часу: катлы чыста памыты, і ў іх зноў трэба закладваць прадукты. Пара вячэры прыдзе не-прыкметна.

Выкарыстоўваем перадышку ў кухараў і заходзім на кухню.

Ад распаленай дачырвана пліты ідзе да нас маладая жанчына ў белай марлевай касынцы, як у медсястры. Цёмныя ўважлівыя вочы спакойна глядзяць з-пад чорных броваў. Але калі мы просім яе пазнаёміць нас з шэф-кухарам, правае брыво яе здзіўлена ўзнямаецца. Кантралёр, які гэта заўважыў, раптам засмяяўся:

— Нашай Зіне нехапае саліднасці: тонкая, бы таполя.

Бачачы, што мы не разумеем, аб якой Зіне гаворка, дырэктар сталовай Б. Г. Пашэрстнік уносіць яснасць:

— Пазнаёмцеся: наш шэф-кухар Зінаіда Мартыновіч.

Дык вось каго меў на ўвазе кантралёр. І сапраўды, гэтая худзенькая цёмнавокая жанчына нічым не нагадвала шэф-кухара.

— І даўно вы загадваеце вытворчасцю?—жадаючы расся-няць няёмкасць, пытаемся мы,

Буфетчыца Валянціна Ільінічна Каралёва прынесла ў механічны цэх талоны на абед. Токары Я. Г. Шуманская і М. С. Новасад (злева направа) купляюць талоны.

— Вось ужо год, як мяне вылучылі на гэтую пасаду.

— Вылучылі і не памыліліся,—заўважыў дырэктар,—бо глядзелі не на разрад, а на тое, як Мартыновіч да справы адносіцца.

— І ўсё-ж рабочыя часам скардзяцца,—гаворыць Зіна.— Учора, напрыклад, адзін наведвальнік паклікаў мяне да стала: «Пакаштуйце блін». Я думаю: напэўна солі зашмат усыпалі ў цеста. Стаю і маўчу. А ён зноў прапануе: «Ды пакаштуйце: самі-ж смажылі». І тут я заўважыла, што каштаваць няма чым—відэльца няма. Не аказалася відэльцаў і ў раздачы.

— Хіба і відэльцы ваш клопат?—спыталі мы.

— Справа агульная—і клопат агульны,—адказала яна.— Калі ўсе будзем клапаціцца аб «дробязях», то ў рабочага менш часу зойме абед.

У тым, што рабочыя трацяць не больш 25 хвілін на абед, мы і самі пераканаліся. Ад таго, што сталаўніку не трэба ста-яць у чарзе, што талоны на абед пачалі прадаваць у цэхах (а не толькі ў касе), прапускная здольнасць сталовай павялі-чылася ўтрая.

А чым тут частуюць рабочага чалавека? Заглянем у меню. На першае: боршч з ялавічынай і смятанай, суп рысавы ма-лочны; на другое: катлеты з ялавічыны з бульбяным пюрэ, біфштэкс рублены з бульбай і агуркамі; на трэцяе: кісель, ма-лако, чай. Цана абеду зусім даступная: каля 3—4 руб.

Рабочы Глаголеў расказвае:

— Не крыўдую ні на цану, ні на якасць абедаў. Наш шэф-кухар сочыць за тым, каб ежа была смачнай і пажыўнай. Голасу нашага слухае і на раздачы заўсёды бывае.

— А вы задаволены сталовай?—пытаям работніцу Вара-бей.

— Абеды смачныя, а вось хлеб часта застаецца: трэба порцыі зменшыць.

— Гэта таксама не дробязь,—заўважае Зінаіда, паказва-ючы вучаніцы, як правільна раздзелваць катлеты.—І я калісь-ці з «дробязей» пачынала. У сорок чацвёртым годзе прый-шла на завод дзяўчынкай у сталовую. Спачатку бульбу абі-рала, потым брыгадзірам прызначылі. Нарэшце настаў дзень, калі ўзялі мяне на раздачу. З таго часу дванаццаць год сама кухарам працую. Вельмі падабаецца мне гэтая прафесія.

— А як вам дапамагае грамадскасць завода?

— Рабочыя-кантралёры — нашы першыя памочнікі. Яны шмат добрага зрабілі: у сталовай цяпер ёсць механічная па-судамыйка, электрапатаэльня, бульбачыстка, дзве мотацялжкі, электрахаладзільнік, мернікі для гарніру і цукру. Рабочыя сваімі сіламі абсталявалі буфет, устанавілі дзяжурства грамадскіх кантралёраў.

— Камісія рабочага забеспячэння распрацавала новыя прапановы,—дадае дырэктар сталовай.—Думаем, што заво-даўпраўленне дапаможа нам зрабіць электраручнік для рабо-чых, устанавіць электрапліту на кухні і новыя вентылятары. А яшчэ патрэбны нам складскія памяшканні...

Зінаіда Мартыновіч з захапленнем расказвае аб справах сталовай. І не дарма людзі яе паважаюць. У кнізе скаргаў амаль на кожнай старонцы бачыш падзяку рабочых свайму шэф-кухару за тое, што «якаснае прыгатаванне страў адпавя-дае» іх густам.

Як перадавіку вытворчасці, загадам па заводу ёй вынеслі падзяку, узнагародзілі ганаровай граматай Белсоўпрофа.

Вячэра скончылася. У вокны даўно глядзела цемра. Залы сталовай і буфетаў апусцелі. А Зіна ўсё яшчэ завіхалася на кухні.

— Ды калі-ж вы адпачываеце? — па-цікавіліся мы.—З кім вашы дзеці дома застаюцца?

— Малодшы ў дзіцячы сад ходзіць. Вы-б толькі паслухалі, як ён спявае! Ста-рэйшы ў школе вучыцца. А па гаспадарцы муж дапамагае.

Стомленая выйшла Зінаіда са сталовай. Рабочы дзень закончыўся. Ён, як і заўсёды, быў нялёгкі, але радасны.

Алена НІКІЦІНА

Грамадскія кантралёры няспынна сочаць за работай сталовай. Вось і зараз грамад-скія кантралёры інжынер А. М. Зяньковіч (злева) і ліноўшчыца лакіровачнага цэха Г. П. Дзямідчык (справа) правяраюць якасць абеду. У цэнтры шэф-кухар З. Г. Мартыновіч.

ЯКАЯ дзяўчына не хоча быць прыгожай? Няма такой, напэўна, на зямлі. Дык нічога дзіўнага не было ў тым, што прыгожаю хацела быць і Людачка. Ёй-жа ўсяго дзевятнаццаць год, і сэрца яе пачынае трапятать, як птушка ў сілку, ад погляду васевых вачэй. Якога колеру яго вочы, цяжка сказаць, бо блізка яна іх не бачыла. Усё так выпадала, што калі ён стаяў блізка, дык чамусьці сорамна было глянуць яму ў вочы, а здалёк яны здаваліся то сінімі, то шэрымі, а часам і зусім карымі.

Але вернемся да прыгажосці. Дзяўчаты думаюць (і, відаць, не без падстаў), што чым прыгажэйшую надзенеш сукенку, тым прыгажэй і сама будзеш. Таму Людачка вырашыла за грошы, атрыманыя ў прэмію, купіць сабе новую сукенку. Выйшла-ж так, што за гэтыя грошы яна змагла купіць сабе не толькі сукенку, але і туфлі.

З магазіна Люда выходзіла з пачуццём радаснага хвалявання. Ёй вельмі хацелася тут-жа, на вуліцы, разгарнуць пакунак і яшчэ раз глянуць на свае абноўкі, але было нязручна, і яна толькі пальчыкам трохі прадрапа паперку, у якую была закручана сукенка, і яшчэ раз паглядзела на блакітны шоўк.

«Не, здаецца, пакупка вельмі ўдалая. Такі прыгожы колер,— падумала Людачка і ўсміхнулася.— А ў магазіне казалі, што сукенка вельмі мне да твару... І туфлі харошыя, на высокіх абцасах...»

Людачка ішла дамоў і думала. Яна думала аб тым, як у новай сукенцы і новых туфлях прыйдзе сёння на вечар у клуб, як дзяўчаты будуць аглядаць яе абноўкі і хваліць. Магчыма, і ён заўважыць, што ў яе новая сукенка... Ах, ён не заўважыць. Гэта яна, дурная, усё аб ім думае, а ён у яе бок і не гляне. Толькі адзін раз танцаваць запрасіць,— з горыччу думала Людачка. Але як было добра танцаваць з Васем. Успаміны перайшлі ў мары. Ёй раптам уявіўся сённяшні вечар: яна прыходзіць у клуб, усе ўжо танцуюць, толькі Вася стаіць ля сцяны і нецярпліва некага выглядае. Уваходзіць яна — прыгожая, у новай сукенцы, і Вася ідзе проста да яе, каб запрасіць на вальс. І вось яны танцуюць. Яна адчувае цеплыню васевай рукі, што абняла яе стан. Пышна разлятаецца спаднічка. Мільгаюць ногі ў новых туфлях.

...Дома, у інтэрнаце, сяброўкі сустрэлі Люду з цікавасцю.

— Ну, паказвай абновы,— выхапіла Сонечка пакункі і пачала нецярпліва разгортваць.

Соня сярод дзяўчат лічылася вельмі кампетэнтнаю ў модах, і дзяўчаты прыслуховаліся да таго, што гаварыла ў такіх выпадках Соня. І калі Соня казалася, што сукенка добрая, то можна было быць упэўненай, што гэта сапраўды так.

«Ах!» толькі і сказала Соня, калі паклала сукенку на ложку.

Людачка ўрачыста паглядзела на сяброўку.

— Людачка-а,— застала Сонечка.— Гэта-ж магіла... Магіла ўсім хлопцам. Ты-ж у нас усіх хлопцаў адаб'еш...

— У цябе адаб'еш,— кінула ёй Вера.— Ты свайго Пецю так трымаеш...

— Ніхто яго і не трымае,— успыхнула Соня, але зараз-жа астыла і павярнулася да Людачкі.

— Дай памераць. Мы-ж з табой аднаго росту.

— Памерай,— згадзілася Люда.— Я і сама лепш прыгледжуся да сукенкі.

— У гэтай сукенцы ты, Людачка, будзеш падобна не на краўшчыцу, а на артыстку,— гаварыла Соня, зашпільваючы паясок.

— Не ведаю як я, а ты сапраўдная артыстка,— адказала Людачка, любуючыся сваёй сукенкай.

Сонечка падышла да люстэрка.

— Лю-дка!— застала яна.— Ой, якая-ж харошая сукенка! А каўнерчык які, а рукавы! Да твару мне, га?— павярнулася яна да дзяўчат.

— Вельмі,— хорам адказалі Вера і Людачка.

Толькі Зоя маўчала. Яна сядзела за сталом і ела хлеб з каўбасой, запіваючы чаем. Зоя не вельмі сябравала з Соняй і таму не хацела адкрыта захапляцца ёю, але па вачах было

Лідзія АРАБЕЙ

Мал. Е. Ганкіна.

Апавяданне

відаць, што сукенка і ёй падабаецца. І сапраўды, Соня ў ёй стала нейкаю светлаю, яснаю...

— Людачка, золатца, сонейка, кветачка, — раптам загаласіла Соня і, склаўшы рукі, падышла да Люды,— дай мне сёння апрануць гэтую сукенку ў клуб! Людачка, ты-ж увесь час яе насіць будзеш, а мне хоць разочак, каб Пецька мяне такую ўбачыць.

Апошнія словы Сонечка сказала прыглушаным голасам, нібы сама жахнулася сваёй шчырасці.

«Не», — хацела сказаць Людачка, але глянула на Соню і збянтэжылася: у вачах Соні было столькі пакуты і просьбы, што Людачка не ведала, што і рабіць.

— Не давай, Людачка, — пачуўся ў няёмкай цішыні голас Зоі. — Сама адзявай і ідзі.

Соня і сама, напэўна, адчувала нетактоўнасць сваёй просьбы і таму нават не агрызнулася на Зоіну рэпліку, толькі твар яе заліўся чырванню, і яна пакутліва глянула на Люду.

Перад Людай у гэты час мільгаў прыдуманая ёю малюнак: як яна ў новай сукенцы танцуе з Васем. Але паступова ён пачаў расейвацца.

«І чаму гэта я, дурная, прыдумала, што ён сёння запрасіць мяне танцаваць, — думала Людачка. — Не запрасіць ні сёння і ніколі... Ён-жа нават у мой бок не глядзіць... А ў Соні ёсць Пеця... Няхай адзявае маю сукенку»...

— Д... добра, бяры, — сказала Людачка. — Я другі раз адзену.

— Ой, дзякуй табе, — кінулася ёй на шыю Соня. — От маладзец, от добрая,— ціскала Соня Людачку ў абдымаках. — Дык я зараз і пабягу. Там Пеця ўжо мяне, напэўна, чаквае. — І, адарваўшыся ад Люды, Соня пачала папраўляць раскіданую ад абдымкаў прычоску.

Люда адышла да свайго ложка. Там, у карабку, ляжалі яе новыя туфлі. Але без сукенкі туфлі раптам страцілі для Людачкі ўсю цікавасць.

— Хочаш? — павярнулася яна да Соні. — Можаш і туфлі новыя адзець.

Соня падышла да ложка, узяла ў рукі маленькія белыя туфлі.

— Не, — сказала яна ўздыхнуўшы. — Туфлі мне малыя будуць.

— А ты што — не пойдзеш на вечар? — спытала Верачка.

— Не ведаю, — паціснула плячыма Людачка. — Мусіць, не.

— Дык дай тады мне твае новыя туфлі. Я іх толькі што памерала — яны мне акурат...

— Вазьмі,— адказала Людачка.— Яны да тваёй сукенкі вельмі пасуюць.

Хутка пакой апусцеў. Усе пайшлі ў клуб. Толькі Людачка засталася дома.

«Ат, — думала яна. — Не пайду ў клуб. Хіба цікава глядзець, як ён там з кім-небудзь танцаваць будзе? Не пайду, няхай ведае, што ён мне зусім абыякавы. А то, можа, яшчэ

заўважыў, што я на яго часам крадком паглядаю».

Людэчка нават крыху пачырванела, калі ўспомніла, як яна сёння думала, што Вася запрасіць яе танцаваць...

... Але не доўга магла ўседзець Людэчка дома. Нейкая сіла цягнула яе з хаты. «Каб хаця паглядзець, — думала яна, — ці танцуе ён з кім? Толькі глянуць і назад вярнуцца. Нават не так ужо цікава на яго глянуць, а проста пацікавіцца, ці весела сёння ў клубе... і ці ён вясёлы...»

Дастала Людэчка з шафы сваю старую сукенку і зморшчылася. Успомніла новую. Але нічога. Я зараз да гэтай сукенкі белы каўнерчык прышыю і будзе добра.

Праз хвіліну Людэчка прышывала да старой сукенкі старанна адпрасаваны белы каўнерчык.

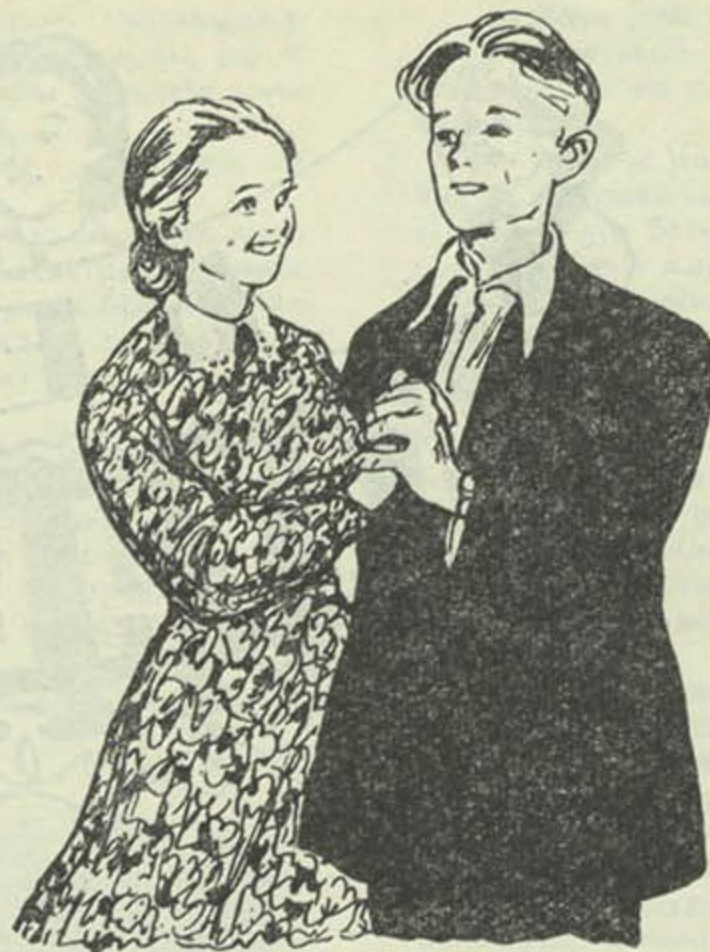
«А нішто, — зірнула яна на сябе ў люстэрка. — Не так ужо і дрэнна».

І трэба сказаць, што сапраўды было добра. Беленькі каўнерчык падкрэсліваў і смуглявасць людэчкінага твару, і чарнату яе броваў, і ружовасць шчок.

Калі Людэчка ўваходзіла ў клубную залу, то ад хвалявання зусім забылася пра тое, што ёй сёння малявала ўяўленне.

Але, як ні дзіўна, усё было іменна так.

Пары, адна за адной, кружыліся пад гукі вальса «Амурскія хвалі». Паўз Людэчку прайшлі ў танцы Соня з Пецем, Ве-

Людэчка падняла галаву і глянула на Васю. Упершыню яна так блізка бачыла яго вочы. Яны былі цёмна-цёмнасінія, як амурскія хвалі, і ў іх бездані святлілася многа-многа пяшчоты і цеплыні.

рачка з Колям і Зоя з нейкім незнаёмым Людэе хлопцам. «А Соня сапраўды сёння вельмі прыгожая», — падумала Людэчка і на нейкую хвілінку пашкадавала, што не яна зараз у сваёй новай сукенцы. Але толькі на хвілінку. Праз момант яна ўжо ні аб чым не думала, бо ўбачыла Васю. Ён стаяў каля сцяны і нібы некага выглядаў. Калі ён убачыў Людэчку, вочы яго засвятліліся, і ён пайшоў проста да яе.

— А чаму цябе так доўга не было? — спытаўся ён, нібыта яны дамаўляліся, што сустрэнуцца тут.

— Т... ак, — прашаптала Людэчка. — Я наогул думала не ісці...

— Хадзем, — узяў Людэчку за руку Вася. — Хадзем патанцуем. Такі цудоўны вальс.

Людэчка паслухмяна пайшла за Васем. Вось яна адчула, як яго рука абняла яе стан, і яны закружыліся.

І Людэчка здавалася, што яны плывуць па сапраўдных амурскіх хвалях і што ёй было б нават страшна, каб рука Васі не трымала яе так моцна і так пяшчотна.

ВЫРАСЛА НА ЗАВОДЗЕ

Скончыўшы лесатэхнікум, малады тэхнік Галя Карканица прыехала на Івацэвіцкі лесазавод. Яе прызначылі зменным майстрам у тарны цэх. З вялікай увагай узірала яна ў работу, прыслухоўвалася да заўваг старых рабочых.

Мінула тры гады, і Галя Карканицу вылучылі на пасаду начальніка цэха. З таго часу калектыў тарнага цэха па 6 — 7 месяцаў у годзе трымае пераходны чырвоны сцяг заводу.

Любіць сваю справу Галя. Але ў яе хапае часу і на грамадскую работу. Два гады яна была сакратаром камітэта камсамола на заводзе, сакратаром цэхавай камсамольскай арганізацыі. Зараз яна — член заводскага камітэта профсаюза, узначальвае культурна-масавую работу.

У мінулым годзе ў жыцці Галі адбылася вялікая, радасная падзея: яе прынялі кандыдатам у члены Комуністычнай партыі Савецкага Саюза, а ў лютым 1957 г. — у члены КПСС.

Так вырасла на заводзе Галя Нікіфараўна Карканица.

М. БАГАЙЧУК,

член заводскага камітэта профсаюза.

СПРЫТ І ХУТКАСЦЬ

Год назад Каця Майсеенка скончыла сярэднюю школу ў Віцебску і пайшла працаваць на завод электравымяральных прылад. Яе накіравалі ў цэх вузлавой зборкі. Яе настаўніцай стала спрактыкаваная работніца Лідзія Іванаўна Пескунова.

Строгая і патрабавальная, Лідзія Іванаўна Пескунова старалася выхаваць у сваёй вучаніцы тры якасці: зоркасць, спрыт і хуткасць.

І калі прырода надзяліла Кацю выключнай зоркасцю, то хуткасць і спрыт прыйшлі да яе не адразу. Доўгі час яна ніяк не магла навучыцца хутка загінаць трымальнікі шкла ў кажуху. Але Каця не апускала рук. Цярпліва вучылася ў сваёй вернай настаўніцы, якая ў цяжкія хвіліны заўсёды была побач.

— Загінай смялей, не бойся, і работа пойдзе хутчэй.

Яны-ж металічныя, не зламаюцца, — пераконвала яе Лідзія Іванаўна.

Каця прыслухалася да парад, і справа пайшла хутчэй.

— Вось цяпер ты можаш і самастойна працаваць, — неяк у канцы змены ўзрадавала яе Пескунова.

Настаў і такі дзень, калі яна перавыканала зменнае заданне, зрабіўшы больш настаўніцы. Лідзія Іванаўна першай павіншавала яе.

— Што-ж, так і павінна быць: ты-ж маладзей за мяне.

Але камсамолка не спынілася на дасягнутым. І калі ў цэху арганізаваўся гурток на вывучэнню скарасных прыёмаў, пачала рэгулярна яго наведваць. У кароткі тэрмін авалодала скараснымі прыёмамі камплектоўкі кажуха.

Зараз Каця Майсеенка дае дадаткова сотні камплектаў выдатнай якасці, выконваючы пры гэтым дзённую норму не менш, як на 250 прац.

Свае веды Каця перадае маладым работніцам цэха. І зараз у яе ёсць дзесяткі вучаніц, з якімі яна ахвотна дзеліцца сваім вопытам работы.

Н. ГЛУШАКОУ

г. Віцебск.

Каця Майсеенка.

Ці маю рацыю?

ДАРАГАЯ РЭДАКЦЫЯ!

Мая дачка вучыцца ў восьмым класе. Ёй 15 год. На адным з вечароў у школе яна пазнаёмілася з хлопчыкам з дзевятага класа. Адсюль усё і пачалося. Я пачала заўважаць, што калі ў школе вечар, то яны разам, на катку—таксама. І так працягвалася доўга. Аднайчы я знайшла ў дачкі фотакартку гэтага хлопчыка. Мяне гэта вельмі разлажала. Яна-ж толькі ў восьмым класе.

Я перастала пускаць яе на вечары, на каток. У кіно яна ходзіць толькі з намі. Але з дачкой адбыўся пералом. Раней яна добра вучылася, а цяпер сталі нярэдкамі гасцямі тройкі. Дачка стала непаслухмянай, пачала грубіць мне і бацьку. Я думаю, што паступіла правільна. Ёй яшчэ рана гэтым займацца. Адакажыце мне, калі ласка, як быць.

Хатняя гаспадыня Ц.

Прачытаўшы Ваша лаканічнае пісьмо, хачу адзначыць, што яно дае падставу не толькі для крытычных заўваг, але і для станоўчай ацэнкі Вашай выхаваўчай работы. Вы сочыце за паводзінамі дачкі, цікавіцеся, дзе і з кім яна бывае, стараецеся вырашыць цяжкія для Вас пытанні. Падлеткі, не менш малодшых школьнікаў, маюць патрэбу ў кантролі за іх паводзінамі, у бацькоўскай парадзе і падтрымцы. Аднак практыка сямейнага выхавання прыводзіць немалую колькасць сумных фактаў нядобрых паводзін старшакласнікаў з-за таго, што бацькі абыхаваю адносіцца да іх выхавання. Вас, мне здаецца, у гэтым упікнуць нельга. У мяне складаецца ўражанне, што да апісанага выпадку Вашы адносіны з дачкой былі нармальныя. Магчыма, Вы і Ваш муж умелі знаходзіць правільны тон абыходжання з ёю. Але ў адносінах дружбы яе з хлопчыкам, вучнем дзевятага класа, Вы, недастаткова прадумаўшы ўсе акалічнасці, занялі няправільную пазіцыю.

Мяркуючы па тону Вашага пісьма, Вы і Ваш муж лічыце, што ўзаемная сімпатыя дзяўчыны і юнака заснаваны не на таварыскіх адносінах, а на захапленні, закаханасці. І свае меры Вы апраўдваеце тым, што «гэтым рана займацца»... Перш за ўсё хачу адзначыць, што таварыскія адносіны дзяўчынак і хлопчы-

каў у гэты час жыцця — з'ява зусім рэальная, і гэта на кожным кроку пацвярджаецца жыццём. Як роўны з роўным, яны разам займаюцца ў класе, у вучнёўскіх арганізацыях, у майстэрнях, займаюцца спортам, мастацкай самадзейнасцю.

Магчыма, дружба паміж Вашай дачкой і хлопчыкам носіць рамантычнае адценне, але гэта не дае поваду для страху і асцярогі.

Па-першае, захапленне прадстаўнікамі іншага полу ў 15, 16 год — не такая ўжо рэдкасць, бо якраз у гэтыя гады настае палавая спеласць. Па-другое, яны, як правіла, носіць платанічны і нястойкі характар. Магчыма, Вы не пішаце ўсяго, што Вас непакоіць, але сустрэчы ў кіно, сумеснае катанне на катку, абмен фотакарткамі самі па сабе не маюць нічога загана і не даюць падставы для панікі і тых крутых захадаў, якія Вы ўжылі: не дазволілі дачцэ бываць на катку і вечарах, а ў кіно патрабавалі хадзіць толькі з Вамі, знішчылі фотакартку — падарунак хлопчыка. Чаму Вам здалася, што, прыняўшы гэты падарунак, дзяўчынка зайшла вельмі далёка? Зараз фотаапарат ёсць амаль у кожнага старшакласніка, і фото зрабілася рэччу самай звычайнай. Я не ўклала-б у гэты факт таго сэнсу, які ўкладаеце Вы.

Трэба было дзейнічаць асцярожней, тактычней. Своеасаблівасцю першых пачуццяў

Штодзённа дырэктар соўгаса «Добрушскі» Гомельскай вобласці М. Д. Растаргуева сочыць за тым, як сын выканаў хатняе заданне. Жэня добра прачытаў верш!

Фото Ф. Раманава
(Фотахроніка БелТА).

з'яўляецца тое, што падлеткі і юнакі іх саромяцца, і таму дарослыя павінны падыходзіць да іх асабліва далікатна. Няправільным разуменнем і грубым умяшаннем у інтымны свет можна пакалечыць іх псіхіку і вывесці іх з роўнавагі. Мне здаецца, у Вашым выпадку мы з гэтым якраз і маем справу. Довадам таго, што Вы падышлі нетактычна, служыць рэзкі паварот да горшага ў паводзінах дзяўчынкі: знізілася паспяховасць, пачала Вам грубіяніць, аслаб Ваш кантакт з ёю. Усё гэта — вынік Вашага неабдуманнага рашэння.

Я на Вашым месцы аднеслася-б да дружбы дачкі спакойна, зрабіла-б выгляд, што не заўважаю перамен у яе пачуццях, пазнаёмілася-б з юнаком, пазнала-б яго бліжэй, запрасіла-б да сябе дамоў, дапамагла-б ім знайсці карысную справу або забаву: няхай-бы яны разам чыталі, займаліся фото, гульнямі.

Зрабіўшы так, Вы мелі-б магчымасць назіраць характар іх адносін і, калі трэба, тактычна і непрыкметна ў іх умешвацца, садзейнічалі-б больш спакойнаму іх працаванню, паказалі-б поўнае разуменне і павагу да іх. Гэта заўсёды знаходзіць водгук у душы дзяцей, і яны плацяць шчырасцю. Чым бліжэй бацькі да дзяцей, тым лягчэй удаецца кіраваць імі.

Захапленне падлеткаў, як правіла, — здаровае пачуццё. Але не ўсе яны «спраўляюцца» з ім, і таму насцярожанасць бацькоў, вядома, не лішня. Небяспека ў тым, што

пачуццё ва ўнутраным свеце можа заняць занадта вялікае месца, адбярэ шмат часу, падначаліць сабе думкі і ўяўленні, перашкодзіць вучэнню. Калі гэта здараецца, то забарона і рэпрэсіі рэдка даюць станоўчы вынік. Яны часцей прыносяць шкоду: захапленне з адкрытага становішча патаемным, бацькі трацяць давер'е, а значыць і здольнасць уплываць на дзяцей. Ва ўсіх выпадках выхаваўчай работы трэба падыходзіць так, каб не закрываць сабе шлях да іх розуму і сэрца.

Вядома, трэба абмяжоўваць бязладныя сустрэчы хлопчыкаў і дзяўчынак і бескантрольнае, пустое марнаванне часу. Упарадкаванае жыццё, загружанасць работай і клопатамі з'яўляюцца важнай умовай правільнага выхавання. Не шкодзіла-б і Вам разам са школай знайсці для дачкі цікавую справу, удзел у якой можа прыняць і яе прыцэль. Спорт дае добрую разрадку фізічнай энергіі. Таму нельга лічыць удачай Вашу забарону наведваць каток.

Для таго, каб Вы лепш зразумелі сваю памылку, спынімся на ўнутраных матывах, якія выклікалі бурную рэакцыю дзяўчынкі.

Па-першае, зрабіўшы замах на яе свабоду і самастойнасць, Вы зняважылі яе самалюбства. У цяжкім выпадку забылі аб тым, што неабходна ўлічваць своеасаблівасць падлеткавага ўзросту і змены, якія з гадамі адбываюцца ў псіхіцы. Школьнікі яе год не выносяць, калі з імі абыходзяцца, як з маленёкмі. Яны імкнуцца да самастойнасці, хочучь, каб

навакольнія лічыліся з імі, прызнавалі іх узросшыя магчымасці і правы. Калі-ж дарослыя не ўлічваюць усяго гэтага, дзеці «абараняюць» свае правы грубасцю і непаслушэнствам. Самалюбства дзяўчынкі пацярпела яшчэ больш ад таго, што ёй наўрад ці ўдалося скрыць ад сябровак, як яе — васьмікласніцу — тата з мамай «нікуды не пускаюць адну».

Па-другое, паводзіны яе змяніліся яшчэ і таму, што засталася незадаволеным яе жаданне бачыць хлопчыка, а пачуццё прыхільнасці робіцца тым мацней, чым стражэй забарона.

Добра, калі Вам удалося ўстрымацца ад дакору «кавалерам» і «жаніхом», ад іранічных намёкаў на «спатканні» і «мары». Калі-ж не, то знявагай яе пачуцця Вы падлілі масла ў агонь.

Трэцяй прычынай адмоўнай рэакцыі на Вашы захады з'яўляецца Ваша сумненне ў чыстаце яе ўзаемаадносін з хлопчыкам. Вы зняважылі дачку няправільным разуменнем характару яе адносін, недавер'ем і неабгрунтаванай апаскай.

Пры такім замяшанні ў пачуццях ёй, вядома, не да ўрокаў, а таму зусім зразумела, чаму ў яе «нярэдкамі» сталі тройкі». Я не ведаю Вашай дачкі, але мне здаецца, што я маю рацыю ў сваіх вывадах. Спыняючыся падрабязна на яе перажываннях, я стаўлю мэту звярнуць Вашу ўвагу на тое, што педагогічнае майстэрства патрабуе ад выхавальніка здольнасці паставіць сябе ў становішча вучня і прадбачыць магчымыя вынікі ўжытых захадаў, інакш кажучы, — патрабуе чуласці.

Як выправіць становішча? Не трэба думаць, што я, тлумачачы прычыны пагоршання паводзін дзяўчынкі, цалкам яе апраўдваю і здымаю з яе адказнасць за грубыя паводзіны з Вамі. Тактычна патрабуюць ветлівасці і павышэння паспяховасці. У той-жа час прымайце захады, каб выправіць свае памылкі. Для аднаўлення міру ў сям'і выкарыстайце пасярэдніцтва тых асоб, з якімі дзяўчынка знаходзіцца ў нармальных адносінах.

Н. БАРЫСАВА,

кандыдат педагогічных навук.

Пенсіянерка, у мінулым настаўніца, Ганна Міхайлаўна Паніцкая з'яўляецца адной з самых актыўных чытачак Вілейскай гарадской бібліятэкі. Ганна Міхайлаўна прымае актыўны ўдзел у рабоце бібліятэкі — дапамагае ў арганізацыі канферэнцый чытачоў, у падборы літаратуры для перасоўных бібліятэчак, дапамагае чытачам у выбары кніг. На здымку: бібліятэкар Вілейскай гарадской бібліятэкі Л. І. Кіслая (справа) і Ганна Міхайлаўна Паніцкая падбіраюць літаратуру для перасоўных.

Фото А. Гарэльчыка
(Фотахроніка БелТА).

Георгій ПАПОЎ

Мал. А. Паслядовіч

ПАВОДКА

ЖЭНЯ Маракуліна, як звычайна, разносіла пісьмы і газеты. Худзенькая, тонканогая, з русымі валасамі, якія ўпарта вылазілі з-пад паркалёвай касыні, яна лёгка пераскоквала праз лужыны і ручаі. Падыходзячы да брамкі, крычала глухаватым ад прастуды голасам:

— Газеты!.. Атрымайце, калі ласка!

Калі ніхто не адгукаўся, убягала ва двор і настойліва, нават злосна, стукала кулаком у дзверы. Праз хвіліну-другую ў прыадчыненых дзвярах паказвалася пакамечаная за зіму ў куфэрку шапка або палінялая яшчэ пад леташнім сонцам клятчастая хустка, часам і ўся фігура — па-хатняму спакойная, марудная, амаль абыякавая. Жэня моўчкі падавала газеты і, прытрымліваючы рукой скураную сумку, спяшалася далей.

Сонца моцна прыгравала, па дарогах усюды расцякаліся мутныя лужыны. Каб не прамачыць ногі, Жэня з усіх сіл прыціскалася да хісткіх платоў, боязна ступала на брудны наздраваты снег. І ўсё-ж не ўбераглася. У адным месцы снег рухнуў пад нагамі.

— І што за пакаранне! — крыўдала Жэня, адчуваючы, як ледзяная вада зацякае за галяннішчы ботаў.

Бездапаможна азіраючыся і цяжка ступаючы, яна пайшла да цёткі Наталлі, якая жыла ў Азёрным завулку. Ногі ў яе зараз-жа замерзлі, усё цела быццам скавала дрыжыкамі.

— Расцяпа! — аблаяла сябе Жэня, падумаючыся на ганак.

Цётка Наталля сядзела за сталом. Узброіўшыся драўляным грыбком, цыравала панчохі. Яна жмурылася і неяк паптушынаму нахіляла галаву, нібы збіралася клюнуць носам. Калі Жэня, натужыўшыся, сяк-так сцягнула з ног стаўшыя цеснымі мокрыя боты, цётка Наталля сказала:

— Дзе гэта табе сабіла? — і ўзялася складаць панчохі і ніткі ў маленькі куфэрачок. — Праходзь сюды, да стала. У мяне якраз чаёк гатовы, пагрэешся крыху.

Частуючы Жэню чаем, яна нібы між іншым выкладвала апошнія навіны, для якіх у яе ніколі не было канца. Ірка Сібірава падалася кудысьці на Алтай, цаліну ўзнімаць. Сашка Лявіцкі, кажуць, жаніцца надумаў. Такі малады, а таксама — жаніх! Нявесту, чуваць, выбраў гарадскую, нібы яму сваіх, вясковых, мала! А Косця Гарабцоў днямі з арміі вярнуўся. Сур'ёзны хлапец, проста — не падступіся!

Жэня ведала ўсіх дзяўчат і хлапцоў на вёсцы і слухала з цікавасцю, не перастаючы, аднак, адсёрбваць духмяны чай з гранёнай шклянкі. У душы яе заварушылася сумнае, горкае пачуццё, падобнае на зайздрасць. Усе кудысьці едуць, жэняцца або выходзяць замуж, толькі яна адна як была, так і застаўся пры пікавым інтарэсе. Паштальён! Выбрала спецыяльнасць! І замуж яе, вядома, ніхто не возьме, таму што — якая-ж яна нявеста? Ні сукенкі добрай, ні туфляў...

— А Ірка, значыць, на Алтай?—спытала яна машынальна, каб толькі не сядзець моўчкі.

— Туды, кажучь, — пацвердзіла цётка Наталля. — Сёлета ўсе нібы павар'яцелі! Хто на Алтай, хто яшчэ куды. Нікому не сядзіцца! — яна памаўчала і, зірнуўшы на скуру сумку, што вісела ля дзвярэй, ласкавым голасам дадала: — Ты, Жэнечка, газетку пакінь, можа, пачытаю ад суму...

Але ад таго, што Ірка Сібіракова падалася на Алтай, а Сашка Лявіцкі надумаў жаніцца, настрой Жэні ўвогуле нікоўкі не сапсаваўся. Яна любіла вясну, любіла бурную перамену ў прыродзе, калі ўвесь свет нібы нараджаецца нанова, і цяпер захаплялася цяплом, сонцам, петушынымі галасамі.

Па небе разліваўся светлы, нібы масляністы блакіт. Тамсям навіслі воблакі, такія белыя, што іх белізна здавалася няпраўдападобнай. Высока-высока праляцеў самалёт, і Жэня ўспомніла, як аднойчы ездзіла ў Мінск паступаць у тэхнікум. Паступіць яна, праўда, не паступіла, бо не здала матэматыку, затое праехалася як след!

«А Косця, значыць, вярнуўся, — падумала Жэня. — Сур'ёзны, гаворыць... Падумаеш!»

З Косцем Гарабцовым яны раслі разам, вучыліся ў адной школе. Толькі Косця быў крыху старэй і вучыўся ўжо ў чацвёртым класе, калі Жэня паступіла ў першы. Да дзяўчынак ён адносіўся крыху пагардліва і рабіў ім нямала непрыемнасцей. То балюча ўшчыпне мімаходам, то цішком за касу таргане, то яшчэ што-небудзь прыдумае, чаго і прыдумаць, здаецца, немагчыма...

Зрэшты, Жэні гэта не датычыць. Косця не-то каб не заўважаў яе, але неяк не любіў з ёю звязвацца. А раз, калі суседнія хлопчыкі, акружыўшы, закідалі яе сняжкамі, нават вырочыў з бяды. Распіхаў хлопчыкаў і тонам, які не абяцаў нічога добрага, сказаў:

— Чаго прычапіліся? Герой! — і «герой», якія паважалі косціны кулакі, кінуліся хто куды.

А калі Косця адышоўся далёка, яны пачалі крыўляцца, як маленькія, і вішчэць на ўсю вуліцу:

— Жаніх і нявеста! Жаніх і нявеста!..

Гады тры назад Косцю ўзялі ў армію, і Жэня забыла пра яго. Хіба мала хлопчыкаў вучылася з ёй у адной школе!.. З таго часу яна бачыла яго толькі аднойчы, калі ён прыязджаў у адпачынак. Ён быў ужо зусім дарослы, здаваўся незвычайна сур'ёзным, важным, і на вечарынцы ў клубе танцаваў з новенькай настаўніцай Вольгай Карлаўнай. Потым, калі Косця паехаў, Жэня часта прыносіла Вользе Карлаўне пісьмы з салдацкімі штампамі — да таго часу, пакуль тая не выскачыла замуж за тутэйшага зоатэхніка.

— Газеты... Атрымайце, калі ласка!.. Ой, дзядзя Коля, вам і пісьмо ёсць, — сказала Жэня, падыходзячы да дома, у якім жылі Сібіраковы.

Дзядзя Коля, поўны, з падвойным падбародкам і чырвонымі, як спелыя памідорыны, шчокамі, падаўся насустрач Жэні.

— Ад Ірынкі?.. Ну, так... І бяда з дзеўкай, — сказаў ён, блізарука ўзіраючыся ў дробныя літары, якія нагадвалі пацеркі, густа нанізаныя на тонкую нітку.

— На Алтай паехала! І што ёй там, на Алтай? — спытала Жэня, спачувальна глядзячы на дзядзьку Колю.

— А хто-ж яе ведае! Паехала, і ўсё тут... На заводзе, відаць, не вельмі соладка, вось і гойсае па белым свеце, шукае, значыцца, дзе хлеб дзешавей...

На дварэ гарабцоўскага дома, што стаяў на водшыбе, зграмадзіліся хлопчыкі, узброеныя малаткамі. Адзін з іх, курносы, з круглымі, як гузікі, вачыма, забраўшыся на бярозку, старанна прыбіваў шпакоўню, зробленую з сасновых дошак. Двое іншых у шапках з паднятымі навушнікамі стаялі і чакалі.

— Вышэй, вышэй трэба! — крыкнула Жэня, задзіраючы галаву.

— І так добра, — басам адказаў хлопчук і, зручней уладзіўшыся на крывых суках, зноў узяўся з гучным, нейкім вясёлым стукам біць па дошцы.

— Эх ты, шалапут, — усміхнулася Жэня. — Як-жа — добра? Вышэй — яно і відней, ды і кот не дабярэцца!

Яна перавяла позірк на сены, дзе хтосьці рыпнуў дзвярыма, і ўбачыла на высокім ганку хлопца ў армейскай форме. Гэта аказаўся Косця. На ім быў шынель з шэрага салдацкага сукна, шапка з чорным акалышкам і скуруны боты, крыху сабраныя ў гармонік, — для шыку, напэўна... З-пад бліскачага казырка шапкі надбайна выбіваўся кучаравы чуб, у прыжмураных вачах, дзесьці пад густымі вейкамі, прытаілася ўсмішка.

— Газеты... Атрымайце, калі ласка, — Жэня працягнула газету, чакаючы, калі Косця падыйдзе бліжэй.

— А пісем няма? — той лёгка і таксама, як быццам, з

шыкам саскочыў з ганачка і, пераступіўшы ручай, накіраваўся да брамкі. Ішоў ён роўна, як па нітачцы, пакідаючы за сабой ланцужок маленькіх, блішчэўшых на сонцы лужын.

— У дарозе замарудзілі, — пажартавала Жэня.

Косця спыніўся, хутка прыўзняў, нібы падкінуў уверх, пушыстыя бровы, ад чаго вочы яго расшырыліся, і з радасным здзіўленнем прамовіў:

— Глядзі — Жэня!.. Вось не чакаў! — ён працягнуў руку і, калі Жэня падала сваю, затрымаў яе.

— Добры дзень, — кінула Жэня. Яна хацела дадаць: «Калі не жартуеш», але чамусьці збянтэжылася і адвяла вочы ўбок.

А Косця разглядаў яе з тым-жа радасным здзіўленнем і ўголас гаварыў, як яна вырасла і якая стала прыгожая, — ад жаніхоў, напэўна, адбою няма!.. Жэня збянтэжылася яшчэ больш. Яна толькі перавяла позірк з косціных гузікаў на сваё старэнкае, зусім пацёртае паліто, на боты з латамі на наскоках, і ні з таго, ні з сяго пакрыўдала і на паліто, на боты, і на тое, што стаіць, як слуп, і не можа аджартавацца, як Косця, — быццам палена праглынула...

— Паштальёнам, выходзіць, зрабілася? — ужо сур'ёзным тонам спытаў Косця.

— Паштальёнам, — сказала Жэня і, сабраўшыся з духам, паглядзела Косці проста ў вочы.

— А тэхнікум?

— А што — тэхнікум? Паспеецца! — кінула Жэня і, не гаворачы больш ні слова, пайшла сваёй дарогай.

Дамой яна вярнулася пад вечар. Маці была на ферме (яна працавала ў калгасе даяркай), у святліцы сядзеў малодшы брат Ромка, белабрысы, з буйнымі віхурамі на галаве. Наваліўшыся грудзмі на стол, ён абыякава глядзеў у акно на бяскрайнюю масляністую лужу.

— Суп у печцы, хлеб у шафе, — адрывіста сказаў Ромка і, робячы выгляд, што вельмі заняты, узяўся пісаць нейкія лічбы.

Жэня хутка паабедала і пачала прыбіраць. Выцерла фарбаваную падлогу, паліла герань, што ярка зелянела ў пярэднім кутку, вынесла на двор смецце. «Трэба зімовыя рамы дастаць», — падумала яна, але без маці не адважвалася.

«А тэхнікум?» — ўспомнілася Жэні. Яна ўявіла Косцю, прыгожага, плячыстага, з карымі, крыху смяшлівымі вачыма, і ледзь не заплакала ад прыкрасці. Стаяла, як дурная, і маўчала. Знайшла ад чаго разгубіцца!.. А паштальён — што? Хіба дрэнная пасада? А хто пісьмы разносіць? А газеты? Мяцеліца — не мяцеліца, нясі! Дождж ці слота, калі і кошку сілком з дому не выганіш, — таксама нясі!..

Потым Жэні ўспомнілася настаўніца Вольга Карлаўна, з якой Косця танцаваў у клубе, і яна зларадна ўсміхнулася. Ёй стала прыемна, што Вольга Карлаўна не дачакалася Косці і выйшла замуж за старога, ужо амаль лысага зоатэхніка.

«Паштальён... І няхай! — думала яна з гарачкі. — А яму, ашуканаму ўхажору, што за справа?»

Нават познім вечарам, лежачы ў цёплай пасцелі, Жэня доўга не магла супакоіцца. Яна варочалася пад коўдрай і цяжка ўздыхала. Разы два ўскоквала, на дыбачках, каб не разбудзіць маці, падыходзіла да акна і глядзела на дарогу. Але там нічога не было відаць. Толькі камякі нарасталага снегу каля плота адсвечвалі мутнай сінню...

А назаўтра ўсё пачалося спачатку.

Перш чым набіць сумку пісьмамі і газетамі, Жэня дастала са стала штамп і пачала прыпчатваць на мясцовай, раённай газеце. «Уносьце плату за карыстанне радыёкропай не пазней сёмага чысла аплатаемага месяца», — гэтыя тлустыя словы, абведзеныя тоненькай рамкай, так і лезлі ў вочы.

— І каму гэта трэба? — падумала Жэня.

А там — зноў ад брамкі да брамкі, ад ганка да ганка, пакуль не апусцела скураная сумка.

Снег ужо амаль усюды растаяў. Вільготная зямля, паруючы на сонцы, мякка падавалася пад нагамі. Мутныя лужыны за ноч звузіліся, нібы сціснуліся, ручаі высохлі, затое пад гарой ажыла і забурліла рэчка Усяжа. Ля моста сабраліся хлопчыкі, назіраючы, як уніз па цячэнню плывуць ззяючыя на сколах крыгі.

Жэня на хвілінку забегла да цёткі Наталлі, і тая, як звычайна, скорогаворкай выклала ўсе навіны. Сашка Лявіцкі, аказваецца, раздумаў жаніцца. Характарамі, відаць, не сышліся. Ірцы Сібіраковай Алтай не спадабаўся, і яна махнула далей, кудысьці за Енісей. А Косця Гарабцоў паступіў у МТС трактарыстам. Ага! Дырэктар прапанаваў яму пасаду брыгадзіра, аднак, Косця адмовіўся. Трэба, кажа, спачатку паслужыць радавым, а потым ужо брацца камандаваць іншымі.

Калі Жэня, пакінуўшы газетку, сабралася ісці, цётка Наталля даверліва паведаміла:

— А ведаеш, даражэнькая, што Косця сказаў? Якая, кажа,

Жэнька стала прыгожая! Учора, у Іванавых... Штосьці разгаварыліся, ён і бухнуў пры ўсіх. Якая, гаворыць, яна...

Жэня загарэлася чырванню і выскачыла з хаты.

Да дома Гарабцовых яна падыходзіла з асаблівым, новым для яе пачуццём. Міжволі неяк падабралася, паправіла валасы, што выбіліся з-пад касынкі. Сэрца білася, нібы ў злоўленага вараб'я, ногі нібы аслаблі і не слухаліся. Расчыніўшы знаёмую брамку, яна крыкнула: «Газеты... Атрымайце, калі ласка», — і прыгатавалася сустрэцца з Косцем. Але на ганак выйшла яго маці — сухая, зморшчаная старая, вечна нечым незадаволеная. Яна моўчкі падыходзіла да брамкі, моўчкі ўзяла газеты і, аддаючы адну з іх назад, злосна заўважала:

— «Правду» мы не выпісвалі.

— Не выпісвалі?—збянтэжылася Жэня. Яна ўспомніла, што «Правда» Гарабцовым не належыць, узяла газету з рук староў і спехам сунула ў сумку.

Каб трапіць на той бок, трэба перайсці рэчку па насыпе. Тут, на мосце, Жэня затрымалася. Ля поручняў скупіліся хлопчкі, сярод іх стаяў і Сашка Лявіцкі. Ён быў у храмавых ботах і кароткім паліто з барановым каўняром. Гледзячы на яго, Жэня не магла ўтрымацца ад усмешкі. Нябось, і дзесяці працадзён у калгасе не зарабіў, а туды-ж — у жаніхі — лезе!

Ёй стала прыемна, што вось яна, Жэня Маракуліна, што-б там ні казалі, не вісіць у маці на шыі. Яна падыходзіла да поручняў і праз галовы хлопчукоў убачыла сплямленае сонечнымі блікамі сапраўднае мора. Усяжскае возера разышлося-разгулялася. Увесь луг быў затоплены да краёў. Там-сям у вірах круціліся крыгі, часам яны стукаліся адна аб адну і развальваліся на кавалкі. Там, дзе летам вырастаюць травы па поясе, цяпер толькі голымі верхавінкамі шчацініўся хмызняк ды зда-лёк тырчэлі з вады два касабокія ўзгоркі. Паводка захапіла і гароды, якія падступалі амаль ушчыльную да возера. Каля тыну плавалі пустыя бляшанкі, сасновыя дошкі, гусіны пух і пер'е...

— Краса якая!—шэптам, з прыдыханнем, сказала Жэня.

Сашка Лявіцкі павярнуўся, глянуў на яе, прыжмурываючыся, поўпагардліва. «Вось яшчэ! Як быццам у красе разбіраецца!»—здавалася, гаварыў яго позірк. Жэня горда ўзняла галаву—на зло Сашку—і пайшла далей, пастукваючы кончыкамі пальцаў па тугой скураной сумцы.

А ўвечары Жэня зноў не знаходзіла сабе месца. Яна прыбрала святліцу, дапамагла Ромку рашыць вельмі цяжкую задачу ў два пытанні, потым лягла спаць. Але, як і ўчора, ёй не спалася. Новае, невядомае пачуццё перапоўніла яе душу, сэрца соладка замірала,—так бывае, калі зімой на санках спускаешся з крутой горкі... Жэня абула боты, накінула на плечы паліто, павязала на галаву паркалёвую касынку і на дыбачках выйшла з хаты. Маці спрасонку прыўзняла галаву з падушкі:

— Ты куды?

— А так... Я зараз,—сказала Жэня.

Паветра было вільготнае, халаднаватае, неба—чыстае, зор-

нае і сіняе-сіняе. Наўскаскае праз дарогу, каля дома Іванавых, відаць былі нейчыя цёмныя фігуры. Адтуль даносіўся шэпт і глухі стрыманы смех. «Напэўна, дзяўчаты»,—вырашыла Жэня. Яна хацела падыходзіць да іх, але раздумала.

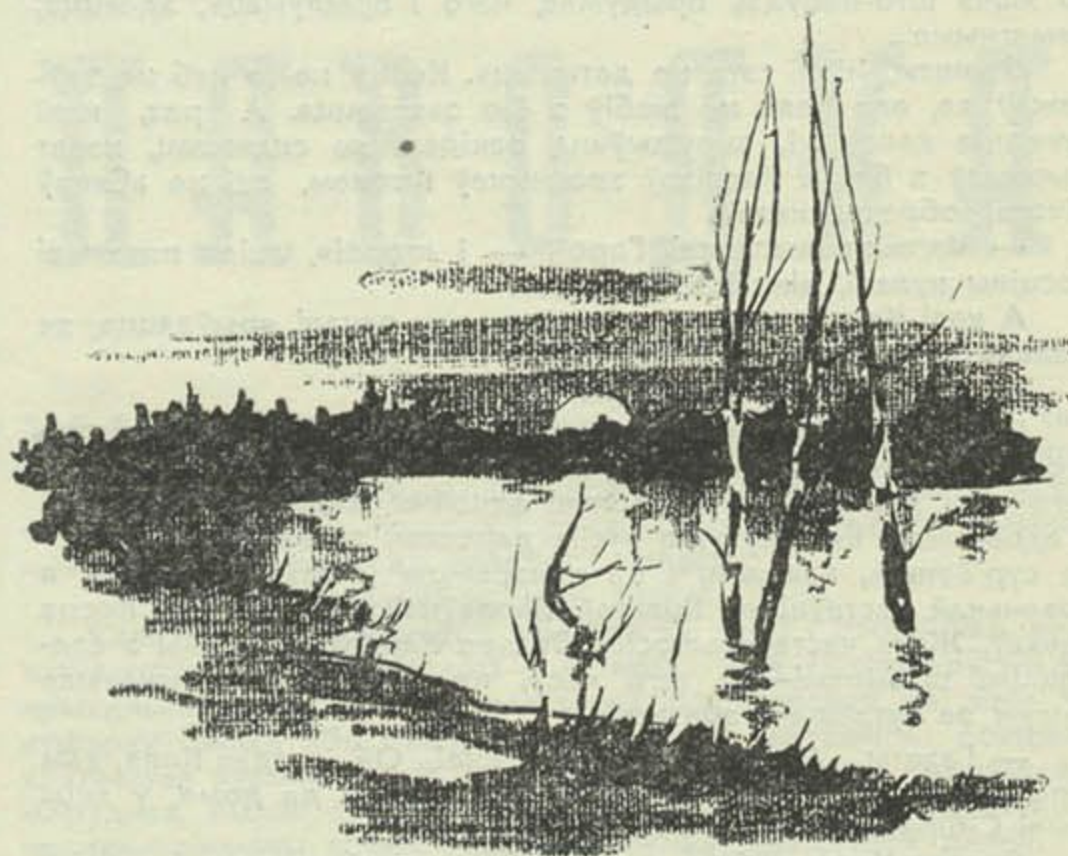
Ёй і адной было так добра! З кветніка, дзе яна сядзела, віднелася Усяжскае возера, усеянае белымі крыгамі. Другі бераг тануў у шыза-ліловым тумане. Бліжэй да ночы ўсталявалася цішыня. Толькі раз пад гарой жаласна ўскрыкнула патры-вожаная кнігаўка і зноў змоўкла, нібы спалохалася.

У галаву лезлі дзіўныя, недарэчныя думкі. Жэня бачыла поле, па якім ішлі трактары. І быццам на адным з трактараў сядзіць яна, Жэня Маракуліна. У твар б'е вецер, насычаны пахам палыну. Яна дышае гэтым моцным, крыху гаркаватым паветрам і ўсміхаецца шчаслівай усмешкай чалавека, задаволенага і сваім лёсам, і гэтым бязмежным, густа зелянеючым полем...

Раптам за плотам выразна захрабусцеў снег пад нагамі, потым пацудзіліся нейчыя непаспешныя, баязлівыя крокі па мокрай зямлі. Яны хутка набліжались, брамка, бразнуўшы кручком, адчынілася.

— Жэня!

Жэня ўздрыганулася і, уцягваючы ў сябе духмянае паветра, падняла галаву. Плячыстая постаць у шынялі і ў шапцы з бліскучым казырком нахілілася, засланіўшы неба...

Моды сезона

Перш, чым гаварыць пра модныя сілуэты, лініі, фасоны, спынімся на залежнасці формы, фасону, каларыту адзежы ад яе прызначэння.

Касцюм—гэта не толькі сукенка, але і ўвесь туалет: абутак, капялюш, сумка, пальчаткі. Калі жанчына з'яўляецца ў тэатр або на канцэрт з вялікай гаспадарчай, няхай сабе вельмі

прыгожай і дарагой, сумкай, то будзе выглядаць непрыгожа і груба апранутай, нават калі на ёй модная, добра пашытая сукенка. Таксама недарэчна будзе выглядаць жанчына з прыгожа вышытай каляровай сумкай, узятай пры скромным штодзённым касцюме. Да прыгожай сукенкі не пасуюць цёплыя чаравікі або туфлі на мікрапорыстай падэшве з нізкім абцасам. З такім абуткам прападзе выгляд любой выхадной сукенкі.

Неабходна правільна выбраць тканіну і фасон у адпаведнасці з прызначэннем касцюма (для работы, адпачынку, спорту і г. д.) і падабраць да яго ўсе прадметы туалету.

Як, к прыкладу, павінен выглядаць касцюм, у якім жанчына ходзіць на службу або ў інстытут на вучобу?

Гэта можа быць сукенка або сукенка-касцюм, лепш за ўсё

са штапельных, поўшарсцяных, віскозных і баваўняных тканін. Колер аднатонных тканін павінен быць прыглушаны, няяркі. Для сукенак на кожны дзень пасуюць стракатыя матэрыі ў клетку і палоску, а з набіўных шаўкоў і бавоўны найбольш падыходзяць дробныя геаметрычныя рысункі: гарошак, клетка, дробны арнамент з кветак. Фасоны сукенак і касцюмаў для работы падбіраюцца строга, без вялікіх выразаў у ліфе. Для такіх сукенак падыходзяць невялікія адкладныя каўняры або модныя зараз каўняры-стойкі.

Не трэба захапляцца драпіроўкамі, пышнымі рукавамі і іншымі дэталямі для ўкрасы.

Да сукенкі на кожны дзень можна адзяваць туфлі на нізкім або сярэднім абцасы, а летам басаножкі-танкеткі.

Зусім інакш павінна выглядаць сукенка, у якой вы ўвеча-

ры ідзеце ў тэатр, клуб або ў госці. Для гэтага выпадку пасуе сукенка з аднатоннай шаўковай або шарсцянай матэрыі модных цяпер светлых і яркіх таноў (блакітнага, бэзавага, жоўтага, бірузовага). Для шыкоўных туалетаў падыходзяць цяжкія тоўстыя матэрыі — муар, тафта як светлай, так і цёмнай расфарбоўкі. Летам прыгожа выглядаюць сукенкі з набіўных тканін з яркімі шматкаляровымі рысункамі.

Фасон для выхадной сукенкі трэба падбіраць асабліва ўважліва і сур'ёзна, улічваючы асаблівасці сваёй фігуры, тып твару, узрост. Жанчына, якая любіць строгае адзенне, скромных няяркіх размалёвак, можа выбраць сукенку-касцюм з тафты, муару або іншых шчытных тканін цёмнашэрага, чорнага, сіняга колераў.

Такое адзенне пасуе і поўным жанчынам. Добра пашы-

тая, з прыгожай тканіны сукенка-касцюм, дапоўненая прыгожымі туюфелькамі на высокім абцасе, сумкай і адпаведным аздабленнем, можа лічыцца прыгожым выхадным туалетам. Для маладых жанчын з прапарцыянальнай фігурай фасон для выхадной сукенкі можна выбраць больш цікавы і эфектны. Напрыклад, несіметрычная сукенка з задрапіраванай з аднаго боку спадніцай або роўная, аблягаючая фігуру сукенка, дапоўненая такой цікавай і моднай зараз дэтальлю, як шаль, з той-жа тканіны, што і сукенка. Маладым дзяўчатам для выхадных сукенак можна рэкамендаваць тканіны светлых таноў, а стракатыя матэрыі—з нябуйным малюнкам і арнамен-там. Тоўстыя цяжкія матэрыі, асабліва цёмных таноў, не адпавядаюць вобразу маладой дзяўчыны, бо стараць яе, робяць цяжкой. Маладзёжная сукенка павінна мець модны сілуэт, але без эфектных, вычварных дэталяў. Дзяўчыне не трэба адзяваць вялікіх бліскучых брыльянтаў-імітацый, завушніц, караляў, брошак.

Якія-ж сілуэты, пакрой, расфарбоўкі лічацца зараз моднымі?

Сілуэт сукенак у гэтым сезоне застаўся, па сутнасці, ранейшы: ліф (верхняя частка сукенкі, да спадніцы) гладка прыстае да фігуры, падкрэсліваецца натуральная талія, спадніца роўная, вузкая або са складкамі, у летніх сукенках — шырокая спадніца: прызбораная, клэш, з некалькіх кліноў, шмат'ярусная.

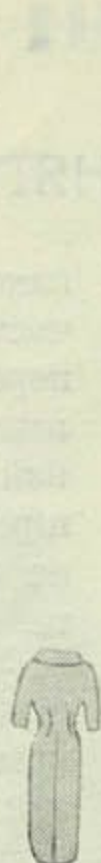
Ёсць у сілуэце і некаторыя змены — яшчэ большая абнятасць фігуры. Сукенкі і касцюмы шчытна абцягваюць яе, падкрэсліваюць лініі.

Фасоны сукенак вельмі рознастайны. Застаецца моднай нізкая талія. Разам з тым з'явіліся сукенкі і з высокай лініяй таліі.

Сукенкі з нізкай таліяй, інакш кажучы, з падоўжаным ліфам, можна рэкамендаваць для жанчын сярэдняй паўнаты, з кароткай таліяй і вялікім бюстам, таму што гэтая лінія падоўжвае верхнюю частку фігуры. Сукенкі з высокай таліяй пасуюць зграбным жанчынам і моладзі. Лінія адрэзу ў сукенцы можа праходзіць на рознай вышыні—пад грудзьмі або вышэй—у залежнасці ад фасону і будовы фігуры.

Зараз з'явілася новая форма сукенак, вельмі зручная для фігур усіх тыпаў і размераў.

Гэта — неадразная сукенка (ліф і спадніца крояцца разам), без пояса, зашпільваецца спераду або ззаду. Сукенкі такога тыпу шыюцца часцей з утачнымі, чым з цэльнакроенымі рукавамі, з адкладным каўняром або круглай стойкай, якая гладка прыстае да шыі.

Абавязковы кішэні, накладныя або праразныя.

Усе апісаныя сукенкі маюць агульную рысу—яны без пояса па таліі. Такі пояс яўна робіцца нямоднай дэтальлю.

У гэтым сезоне будуць насіць летнія сукенкі з шаўковых, баваўняных тканін з вузкім абцягнутым ліфам і шырокай спадніцай, надзетай на крухмальную спадніцу. Такую спадніцу можна пашыць з палатна, крой «поўсонца» або «сонца». Да спадніцы на адлегласці 20 см ад нізу прышываецца абортка такой-жа шырыні. Каўняры ў летніх сукенках не модны. Выразы робяцца даволі вялікія і рознастайнай формы: авальныя, вуглом (у выглядзе літары V). Вельмі модны выраз «лодэчка», калі ліф спераду і ззаду канчаецца амаль роўнай лініяй, якая праходзіць спераду паралельна ключыцам.

Для жанчын, якія не носяць адкрытыя сукенкі, прапануюцца невялікія адкладныя каўнерыкі або стойка, якая пераходзіць спераду ў высокія адвароты. Рукавы ў модзе кароткія, цэльнакроеныя, або «літарык» пры спущанай пройме. Зусім цяпер не ў модзе розныя дробныя фальбонкі, валанчыкі, рушы. Але модна аздабляць спадніцы шырокімі фальбонамі і валанамі (20—30 см шырыні). Для поўных жанчын рэкамендуецца сукенкі-касцюмы і сукенкі, дапоўненыя прамымі жакетамі. Сукенкі робяцца з роўнымі спадніцамі, з вузкімі або з мяккімі глыбокімі вертыкальнымі складкамі. Поўным жанчынам трэба асцярожна падыходзіць да выбару набіўной тканіны для летняй сукенкі, пазбягаць вельмі лёгкіх тканін, асабліва шыфону, а таксама буйных і яркіх кветкавых і геаметрычных малюнкаў.

Вялікія змены адбыліся ў сілуэце сукенак-касцюмаў.

Захапленне роўнымі свабоднымі жакетамі зараз адыхо-

дзіць у мінулае. Але паколькі ў новым сезоне заўсёды застаюцца водгукі старога, то такія жакеты яшчэ будуць насіць, асабліва поўныя жанчыны. У модзе будуць нядоўгія жакеты, якія да фігуры гладка прыстаюць, спадніцы, роўныя, вузкія з адной або некалькімі нізка застрочанымі складкамі для ходу, або са складкамі ад таліі. Характэрны жакеты з глухой, да самага каўняра, або з высокай засцежкай. Іх носяць без блузкі.

Сукенка з жакетам—зручны касцюм, які рознастайніць гардэроб. Сукенку шыюць звычайна з больш кароткім рукавом, чым у жакеце. Лінія высокай таліі адбілася і на жакетах. З'явіліся кароткія жакеты тыпу «фігаро», якія не даходзяць да таліі. Іх носяць пры неадразных па таліі сукенках.

Касцюмы на падкладцы зараз шыюць двух тыпаў:

1. Касцюм строга, класічнай формы, заўсёды модны і любімы нашымі жанчынамі.

Для такіх касцюмаў падбіраюць аднатонныя тканіны. У строгім касцюме жанчына заўсёды выглядае добра апранутай. Разам з тым ён з'яўляецца прызнаным афіцыйным адзеннем.

Жакет у строгім касцюме—нядоўгі, гладка прыстае да фігуры, з рэзка падкрэсленай таліяй, пакатымі плячыма. Перавага аддаецца аднабортным жакетам.

2. Касцюм з недарагіх тканін у клетачку, палоску, розных расфарбовак.

Робяцца яны розных фасонаў: з кароткімі аднабортнымі, з двухбортнымі жакетамі з высокай засцежкай. Жакет можа быць з поясам або хлясцікам. Спадніцы розных сілуэтаў, роўныя, расшыраныя ад клубоў. Фасоны каўняроў самыя рознастайныя, але невялікія, асабліва ззаду. Можна ўбачыць

каўнер-шаль, адкладны каўнер моднай формы, нібы адцягнуты і адстаючы ад шыі, жакеты без каўняра, дзе выраз аформлены бейкай, і г. д. Менш за ўсё падыходзяць да гэтых касцюмаў каўнер і адвароты строгай формы па тыпу мужчынскіх.

Зараз модны камплекты адзення, якія складаюцца з сукенкі з жакетам або з касцюма і паліто, пашытых з адной або розных тканін гарманіруючых таноў.

Разгледзім камплект з сукенкі і жакета. На сукенцы і жакеце дэталь паўтараюцца. Напрыклад: на жакеце круглы каўнерык і праразныя кішэні аздаблены футрам і на сукенцы такая-ж аздаба на тых-жа дэталях.

Верхнія жакеты ў гэтым сезоне падоўжаныя, амаль як поўпаліто, па форме роўныя, не шырокія, рукавы ўстаўныя.

Паліто зараз у модзе свабоднага пакою, без падкрэслівання ліній фігуры, роўнае, расшыранае кнізу. Не модна паліто, пашытае па тыпу мужчынскага.

Роўныя паліто шыюцца з устаўнымі рукавамі і вельмі маленькімі падплечыкамі. У расшыраных паліто рукавы могуць быць цэльнакроеныя, падплечыкі зусім не ўжываюцца. Можна рабіць іх на патайной засцежцы, каўнер невялікі—шаль-стойка. Можна рабіць паліто і без каўняра і насіць яго з футравым гаржэтам або цёплым шалікам.

Сукенкі для балю, для танцавальнага або ўрачыстага сямейнага вечара шыюцца з лёгкіх і цяжкіх шаўковых аднатонных тканін (вельмі добра—капронавых) звычайнай даўжыні, як правіла, з вялікім дэкальтэ і шырокай пышной спадніцай.

Л. БЯССМЕРТНАЯ,
мастацтвазнаўца
Маскоўскага ГУМа.

Запаленне лёгкіх у дзяцей ранняга ўзросту

Запаленне лёгкіх у дзяцей груднога ўзросту адносіцца да ліку цяжкіх захворванняў. Раней ад гэтай хваробы памірала шмат дзяцей. Зараз, у сувязі з ужываннем розных прэпаратаў (сульфідзін, сульфазол, сульфатызін) і антыбіётыкаў (пеніцылін), большасць дзяцей папраўляецца.

Хварэюць на запаленне лёгкіх дзеці рознага ўзросту, але самыя маленькія пераносяць хваробу асабліва цяжка.

Трэба мець на ўвазе, што нават здаровае дзіця дыхае павярхоўна і часта. Таму самы нязначны насмарк і кашаль грудному дзіцяці непрыемны. Вузкія насавыя хады яшчэ больш звужваюцца з-за вялікай колькасці слізі, і малое пачынае дыхаць ротам. У лёгкія паступае недастаткова ачышчанае і сагрэтае паветра. Насмарк перашкаджае смактаць, дзіця недае, перастае прыбаўляць у вазе. Пры запаленні лёгкіх дыхаць дзіцяці яшчэ цяжэй.

Найбольш частай прычынай захворвання дзіцяці на запаленне лёгкіх з'яўляецца насмарк і кашаль дарослых, асабліва маці, калі яна не закрывае сабе нос і рот марлевай павязкай пры кармленні. З кашлем і чханнем выдзяляюцца мікробы, якія выклікаюць у дзіцяці катар дыхальных шляхоў. Дыханне часцей, з'яўляецца задышка.

Пры сучасным лячэнні гэта можа закончыцца на працягу двух—трох дзён. Але нярэдка лёгкая форма захворвання пераходзіць у цяжкую. Побач з задышкай у дзіцяці з'яўляецца часты кашаль, які перашкаджае смактаць грудзі і нават даводзіць да ванітаў. Дыханне робіцца стогнучым, вохкаючым, пульс слабее, канечнасці халадзеюць, нярэдка ўзнікаюць ацёкі; рвота, якая раней назіралася толькі пры кашлі, робіцца частай, да яе далучаецца панос. Гэта яшчэ больш аслабляе дзіцячы арганізм.

Але не толькі пранікненне мікробаў выклікае запаленне лёгкіх. Вялікую шкоду прыносіць парушэнне догляду дзіцяці, рэжыму харчавання і асабліва недастатковае карыстанне свежым паветрам. Дзіця патрабуе больш кісларода, чым дарослы. І калі яно знаходзіцца

Прафесар Ю. ДАМБРОЎСКАЯ

ца ў душным пакоі, які не праветрываецца, у яго пагаршаецца дыханне, у арганізм паступае мала кісларода. Пры гэтых умовах даволі часам дзіцяці атрымаць насмарк, каб у яго развілося запаленне лёгкіх.

Пры першых адзнаках захворвання маці павінна звярнуцца да ўрача. Дзяцей з цяжкай формай запалення лёгкіх, як правіла, неадкладна змяшчаюць у бальніцу. Калі-ж па якіх-небудзь прычынах дзіця застаецца дома, яму неабходна стварыць належныя ўмовы і догляд.

Ложак трэба паставіць у самай светлай частцы пакоя. Магутным сродкам лячэння запалення лёгкіх з'яўляецца свежае паветра. Таму

пакой, дзе знаходзіцца дзіця, трэба часта праветрываць, прычым тэмпература ў ім не павінна перавышаць 18°. У выпадку празмернай сухасці паветра падлогу праціраюць вільготным шматком, на батарэях ацяплення ставяць талеркі з вадой.

У цёплую пару года хворы павінен доўгі час знаходзіцца на адкрытым паветры. Пры больш нізкай тэмпературы для яго наладжваюць «пакаёвыя прагулкі»: дзіця трымаюць у ложку пры адчыненай фортцы або акне (за выключэннем дзён з моцнымі маразамі). Трэба яго добра накрывць, пакласці да ног грэлку, сачыць, каб дзіця не спацела і не раскрылася. Праз некаторы час акно зачыняюць, але дзіця раздзяваюць толькі пасля таго, як паветра ў пакоі сагрэецца.

Зімой (пры тэмпературы не ніжэй мінус 7° С) хворае на запаленне лёгкіх дзіця карысна выносіць на адну — дзве гадзіны ў двор.

У час запалення лёгкіх у дзяцей звычайна прападае апетыт. Дзіця адмаўляецца ад яды, не хоча піць. Тым часам вадкасць неабходна для правільнай работы сардэчна-сасудзістай сістэмы; без гэтага ніякія лякарствы не дзейнічаюць. Вось чаму трэба часта паіць хворага вадой, чаем, фруктовым сокам, кампотам (не менш двух шклянак у суткі). Для груднога дзіцяці лепшым харчаваннем з'яўляецца малако маці. Калі яму цяжка смактаць, кормяць сцэджаным грудным маляком маленькімі порцыямі (спачатку 2—3 сталовыя лыжкі).

Больш дарослым дзецям можна даваць тварог, яйкі, малако, кашу, масла. Карысныя моцны, але не тлустыя курыны або мясны булён, чай з цукрам, мёдам або варэннем.

Вельмі важна для папраўкі дзіцяці падтрымліваць у яго добры настрой ласкавым абыходжаннем, гульнямі і заняткамі.

Пры выкананні гэтых парад запаленне лёгкіх у дзіцяці пройдзе без усякага следу.

З кожным годам паляпшаецца медыцынскае абслугоўванне працоўных Віцебска. У абласной клінічнай бальніцы ўсё шырэй укараняецца ў практыку даследаванне і лячэнне хворых радыяактыўнымі рэчывамі. Тут знаходзіцца апарат глыбокай рэнтгенатэрапіі «РУМ-3». На здымку: рэнтгеналабарант Лідзія Сяргееўна Філіпова рыхтуе хворага да абпраменьвання ўстаноўкай глыбокай рэнтгенатэрапіі.

Фото С. Капелькі.
(Фотахроніка БелТА).

У ШКОЛЕ-ІНТЭРНАЦЕ

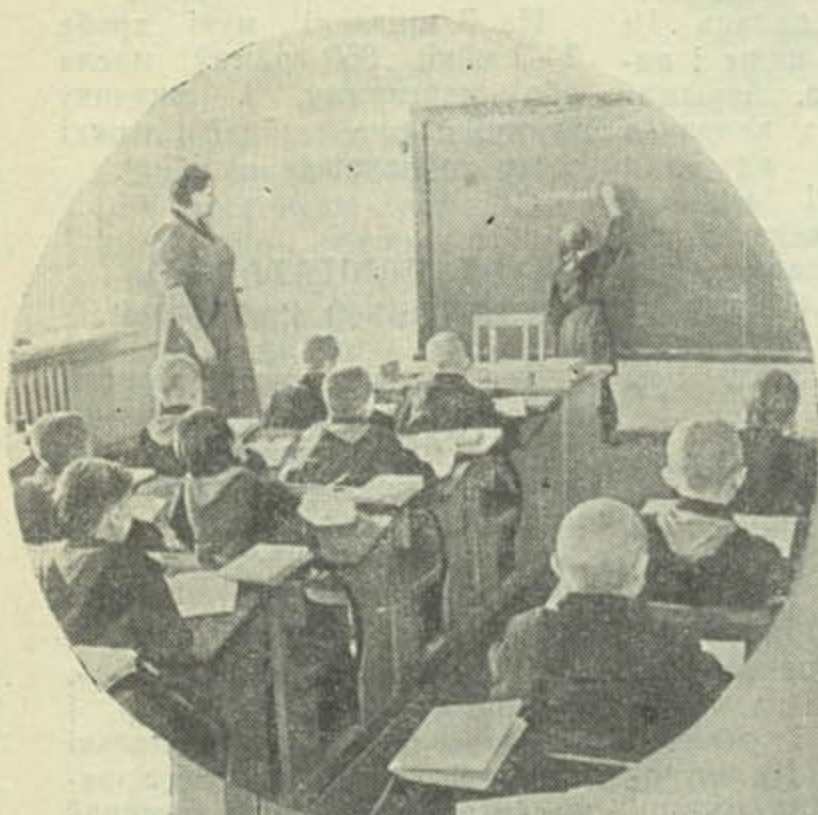
Сігнал гарніста. Малыя хутка падымаюцца, засцілаюць ложка і спяшаюцца ў спартыўную залу. Ранішняй зарадкай і пачынаецца дзень выхавальнікаў Мінскай школы-інтэрната № 57.

Школа пачала працаваць некалькі месяцаў таму назад. Аднак, ужо зараз нельга не заўважыць перамен у быццё і вучобе выхаванцаў. Пры ўваходзе ў будынак інтэрната вас абавязкова сустрэне дзяжурны з чырвонай павязкай на рукаве. Вітаючы піонерскім салютам, малы з усёй сур'ёзнасцю звяртаецца да вас:

— Вы каго хочаце бачыць?

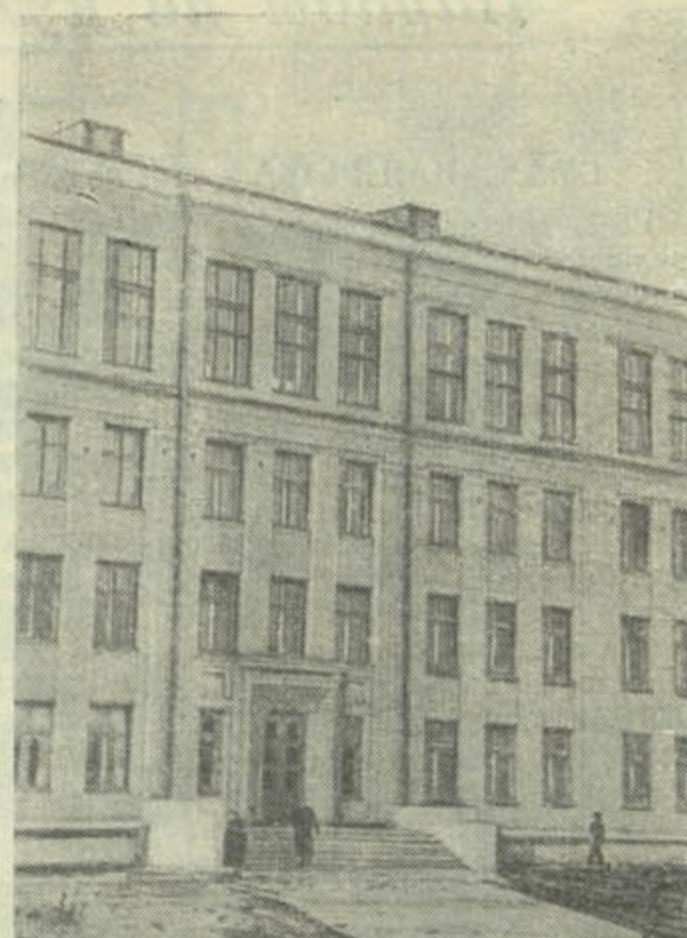
— Я да дырэктара.

— Калі ласка, направа першыя дзверы. Гэтая маленькая дэталёўка — толькі невялікі прыклад арганізацыі, парадку, дакладнага выканання абавязкаў. У аснову вучэбнага працэсу школы пакладзена працоўнае выхаванне дзяцей. Заняткі па агульнаадукацыйных прадметах прахо-

На здымках: урок беларускай мовы ў 3 класе. Спальня дзяўчынак 5 класа.

Агульны сход выхаванцаў школы, прысвечаны віншаванню імяніннікаў.
Фото Г. Бегуна.
(Фотахроніка БелТА).

Будынак школы-інтэрната.

дзяць толькі ў класе. Ніякіх, так званых, «хатніх» заданняў няма. Пасля ўрокаў пры школе працуюць шматлікія гурткі: юных чыгуначнікаў, фатографаў, натуралістаў, аматараў спорту, танцораў. Многія займаюцца вышыўкай, выпілоўваннем лобзікам, кройкай і шыццём. Працуе гурток англійскай мовы.

Праводзяцца конкурсы на лепшы сшытак, дзённік, цікавую лепку. Гэта своеасаблівае спаборніцтва вучняў. Пераможцаў віншуюць і ўручаюць падарункі на агульным сходзе ўсіх выхаванцаў. Урачыста ўручаюцца пераходныя чырвоныя сцягі за ўзорную чыстату ў спальнях, засціланне ложкаў і ахайнасць саміх выхаванцаў.

У інтэрнаце 180 хлопчыкаў і дзяўчынак. На іх выхаванне і ўтрыманне ў гэтым годзе дзяржава адпусціла 1 300 000 рублёў. Добрае харчаванне, добрае адзенне і пасцельная бялізна, кнігі і наглядныя дапаможнікі, абсталяванне майстэрняў — усё гэта прадастаўлена Совецкай дзяржавай маленькім грамадзянам — дзецям інвалідаў вайны і працы, маці-адзіночак, сіротам.

Юныя натуралісты — вучні 1 класа Валя Бабровіч і Гарык Шаўроў паліваюць цыбулю.

Парады па кулінарыі

СМАЖАНАЯ РЫБА

Рыбу можна смажыць з невялікай колькасцю тлушчу або апушчанай у тлушч. Каб рыба роўнамерна прасмажвалася, рыбае філе або буйную рыбу наразаюць на кавалкі не таўсцей 3 см, таму што ў тоўстага кавалка верхні слой можа перасмажыцца раней, чым ён увесць будзе гатовы. Дробную рыбу смажаць цэлай. Здымаць скуру з тлустай рыбы перад абсмажваннем не трэба. Некаторыя гатункі рыбы смачней засмажаныя ў скуры. Смажаць рыбу на алеі, маргарыне і на каровіным масле.

Ачышчаную, вымытую і нарэзаную рыбу за 15—20 хвілін да абсмажвання замачыць у малаце, змяшаным з соллю і перцам ($\frac{1}{4}$ шклянкі малака, $\frac{1}{2}$ чайнай лыжкі солі), і абкачаць у муцэ або сухарах.

Пры смажанні ў тлушчы яго наліваюць у неглыбокую каструлю або на патэльні ў такой колькасці, каб рыба была апушчана ў тлушч на палавіну. Апусціўшы рыбу ў гарачы тлушч, яе абсмажваюць спачатку з аднаго, а затым з другога боку. Пасля смажання тлушч трэба працадзіць і зліць у чыстую пасуду з накрывкай.

Лепш за ўсё смажыць рыбу на чыгуннай патэльні, якая праграваецца роўнамерна. Патэльні моцна разгрэць, пакласці масла, а потым ужо рыбу. Абсмажваць рыбу трэба да ўтварэння залацістай скарыначкі — спачатку адзін бок, затым другі. Калі рыба яшчэ не гатова, то патэльні, накрывшы, ставяць у духоўку на 5—7 хвілін або на слабы агонь.

БІФШТЭКС З АДВАРНОГА МЯСА З ЦЫБУЛЯЙ

Мяса ачысціць ад сухажылляў і часткова ад тлушчу, злёгка адбіць цяпкай і на-

даць яму форму бліна. Дно каструлі змазаць маслам, пакласці мяса, да палавіны заліць яго вадой, закрыць накрывкай і кіпяціць 5—7 хвілін, пасля чаго дастаць мяса, даць яму злёгка падсохнуць і абсмажыць на масле з абодвух бакоў.

Ачышчаную цыбулю нарэзаць кружочкамі, разабраць на кольцы, звярнуць у вадзе да поўгатаўнасці, адкінуць на сіта і даць абсохнуць, а затым абсмажыць на масле, засыпаць біфштэкс смажанай цыбуляй і падаваць.

На гарнір даць смажаную бульбу або кабачкі, гарбуз, капусту белакачанную або цвятную, салату.

Мяса (выразкі) — 150 г, масла сметанковага — 25 г, цыбулі рэпчатой — 50 г.

СЫРНІКІ З ТВАРАГУ І БУЛЬБЫ

Бульбу ачысціць ад скуры і, не разразаючы яе, звярнуць у падсоленай вадзе. Звараную бульбу адкінуць на сіта або друшляк, даць вадзе сцячы, перакласці ў міску і добра размяць драўляным таўкачыкам або лыжкай. Мятую бульбу перамяшаць з тварагом, дадаць сырое яйка, $\frac{1}{2}$ шклянкі мукі, цукар, соль. Усё гэта добра размяшаць, пакласці на стол, зрабіць з тварожнай масы праснакі, абкачаць іх у муцэ і з абодвух бакоў падсмажыць на масле да ўтварэння румянай скарынкі. На стол сырнікі падаць гарачымі з халоднай смятанай.

Сырнікі можна таксама прыгатаваць з разынкамі. Для гэтага ў тварожную масу пакласці 50 г разынак, ачышчаных ад галінак і прамытых.

На 500 г тварагу — 800 г бульбы, 1 сырое яйка, 3 ст.

лыжкі цукру, $\frac{1}{2}$ шклянкі смятаны, 1 шклянку пшанічнай мукі, 3 ст. лыжкі масла.

МУС ЖУРАВІННЫ З МАННЫМІ КРУПАМІ

У каструлю пакласці прамытыя перабраныя журавіны і драўляным таўкачыкам добра іх размяць, дадаць $\frac{1}{3}$ шклянкі гатаванай вады і адціснуць праз марлю. Атрыманы сок паставіць у халоднае месца. Жамерыны ад ягад заліць 3 шклянкамі вады і пракіпяціць на працягу 5 хвілін, пасля чаго працадзіць і на атрыманым адвары заварыць манныя крупы, усыпаючы іх у кіпячы адвар паступова, пры памешванні.

Пасля 20 хвілін павольнага кіпення ўсыпаць цукровы пясок, даць масе закіпець і зняць з агню. У звараную масу ўліць адціснуты раней сок і збіць венцам да стану густой пены. Пры павелічэнні масы ў аб'ёме ў два разы разліць яе ў вазачкі і вынесці ў халоднае месца. Да журавіннага мусу можна падаць халоднае малако.

На 1 шклянку журавін — 1 шклянка цукру, 3 ст. лыжкі манных круп.

ПЯЧЭННЕ ХАТНЯЕ

Яйкі расцерці з цукрам да бяла. Пакласці размякчанае масла або маргарын, соду, ва-

нілін. Перамяшаць і, дадаўшы муку, прыгатаваць вельмі крутое цеста. Прапусціць яго праз мясарубку. Жгуцікі, якія выходзяць з рашоткі, раскласці невялікімі купкамі на ліст, злёгка змазаны маслам, і паставіць пячы. Гатовае пячэнне пасыпаць цукровай пудрай.

На 3 шклянкі мукі трэба 2—3 яйкі, 250 грамаў масла або маргарыну, 1 шклянку цукру, палову чайнай лыжкі соды, поўпарашка ваніліну.

ЯК ПРЫГАТАВАЦЬ СТАЛОВУЮ ГАРЧЫЦУ

Для прыгатавання гарчыцы гарчычны парашок заварыць варам (каля $\frac{1}{2}$ шклянкі вару на 100 г гарчыцы), старанна размяшаць, затым зноў заліць 2—3 шклянкамі вару і ў такім выглядзе пакінуць да наступнага дня.

На другі дзень вадзіць зліць, у гарчыцу дадаць цукар і соль, а потым, у некалькі прыёмаў, алеі і воцат і, апрача таго, настой з прыпраў (гваздзіка, кардамон, мускатны арэх або імбір).

Калі ўводзяцца прыправы, гарчыцу трэба няспынна і старанна размешваць.

Падрыхтаваную гарчыцу пакінуць на 2—3 дні для дасягання, пасля гэтага яе можна ўжываць.

«РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА» ДАПАМАГЛА

Калгасніца сельгасарцелі «Уперад да камунізма» Віцебскага раёна т. Мясеедава паведаміла ў рэдакцыю аб тым, што ў калгасе груба парушаецца Статут сельгасарцелі старшынёй калгаса Царанковым, прыводзіла факты п'янкі, знявагі калгаснікаў, раскідання калгаснай маёмасці.

Праверка паказала, што факты, паведамленыя т. Мясеедавай, пацвердзіліся.

Пытанне аб недастойных паводзінах і парушэнні Статута сельгасарцелі старшынёй т. Царанковым абмеркавана на партыйным сходзе. На т. Царанкова накладзена партыйнае спагнанне. На справаздачна-выбарным сходзе ў калгасе «Уперад да камунізма» выбраны новы старшыня.

УКАЗ У ДЗЕЯННІ

Малюнак-жарт Г. Грамыкі.

Краса без сакрэтай

Захаваць сваю знешнасць, маладосць, свежасць твару, фігуры—усё гэта ва многім залежыць ад нас саміх. Прапануем некалькі парад, якія, спадзяемся, вам будуць карысны.

ТВАР

Перш, чым выбраць той ці іншы крем, удакладніце, якога тыпу ваша скура. Калі хочаце мець чысты, празрысты колер твару, захоўвайце рэжым харчавання, не спажывайце тлустай і цяжкой ежы. Ужывайце гародніну, фрукты, нятлустае мяса, малако, абяс-тлушчаныя сыры.

Каб скура была мяккай, мела прыемны колер, можна карыстацца вядомым народным сродкам. Змяшайце жменю ячменнай мукі з цёплым малаком, дадайце чайную лыжку міндальнага масла і гэтым саставам намажце твар і шыю. Праз поўгадзіны састаў можна змыць.

Калі вы хочаце пазбавіцца вяснушак, то памятайце, што, апрача вядомых сродкаў, прыгатаваных на базе бензойнай кіслаты і ружовай вады, якія можна набыць у аптэцы, існуюць не менш эфектыўныя «падручныя сродкі», якія лёгка прыгатаваць у хатніх умовах: змяшайце ў роўных частках малочную сыроватку і лімонны сок, атрыманай сумессю намажце на ноч твар. Даволі рабіць гэта тры разы ў тыдзень. Для тых, хто карыстаецца перакісам вадарода для знішчэння плям на скуры, абескалёрвання вусоў і іншай расліннасці на твары, можна прапанаваць туалетную ваду, якая змякчае дзеянне перакісу вадарода на скуру: апельсінавая вада—25 г, ружовая вада—30 г, ліпавая вада—25 г і 5 г лімоннага соку.

Існуюць і больш эфектыўныя сродкі барацьбы з вяснушкамі. Трэба, аднак, памятаць, што, калі вяснушкі прыродныя, ад самага дзяцінства, пры якіх амаль заўсёды бывае светлая, адчувальная скура, то іх можна зрабіць толькі блядней, але вам ніколі не ўдасца зусім іх пазбавіцца.

ШЫЯ

Прывыкайце трымаць галаву роўна, спаць без падушкі або ўжывайце падушку плоскую і цвёрдую. Масажыруй-

це шыю раз у дзень сухой шарсцянай пальчаткай да пачырванення. Нарэшце, кладучыся спаць, змажвайце яе тлустым крэмам. Практыкуйце масаж двума рукамі, пачынаючы ад патыліцы ўперад і, каб пазбегнуць з'яўлення падвойнага падбародка, — ад асновы шыі да падбародка.

ЗУБЫ

Чысціце іх тры разы ў дзень, рухаючы шчотку зверху ўніз і наадварот. Калі ў вас адчувальныя дзёсны, змажвайце іх адзін раз у тыдзень раствором ёду. Старайцеся не калупаць у зубах палачкамі і іншымі прадметамі, якія (апрача таго, што гэта непрыгожа) расшыраюць шчыліны паміж зубамі, могуць выклікаць раздражненне дзёснаў і палегчыць разбурэнне зубной эмалі.

РУКІ

Не забывайце старанна выціраць іх кожны раз пасля мыцця. Перад сном карыстайцеся тлустым крэмам, масажыруючы рукі ад кончыкаў пальцаў да запясця на працягу 2—3 хвілін. Калі ў вас лёгка ламаюцца пазногці, змажвайце іх цёплым міндальным маслам і апускайце іх 2—3 разы ў дзень у лімонны сок.

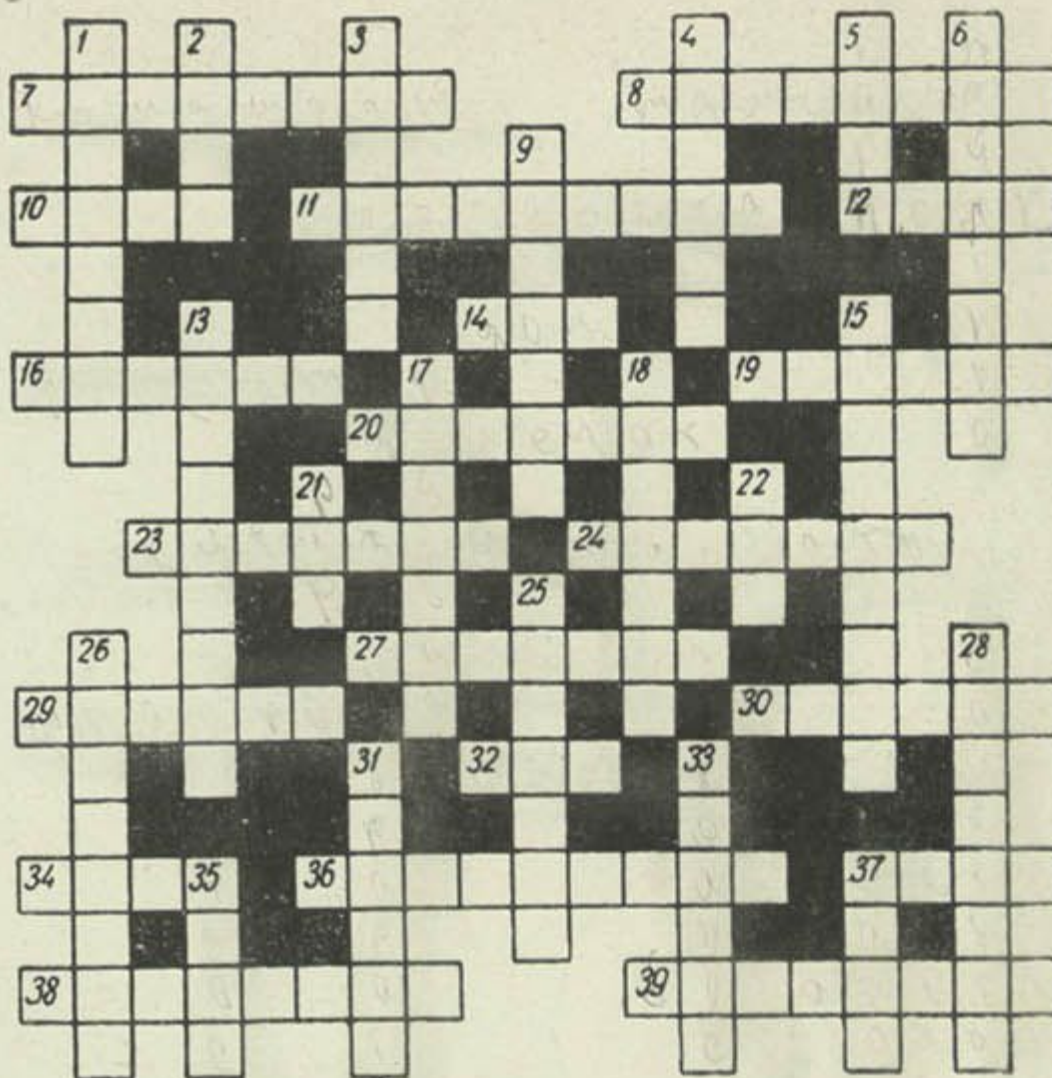
Ежа, багатая кальцыем (малако, сыр, рыба, капуста), умацоўвае пазногці.

ВАЛАСЫ

Калі ў вас тлустыя або сапсаваныя перманентам валасы, або калі ў вас з'явілася першая сівізна, можна даць вам добрую парадку.

Любая жанчына можа даглядаць свае валасы ў хатніх умовах. Усюды прадаецца хна, якая надае валасам залацістае адценне. Гэты сродак вельмі зручны для тых, у каго з'яўляюцца першыя сівыя валасы. Карыстаюцца ім раз у 2—3 тыдні, на працягу якіх галаву можна нармальна мыць (колер не зменіцца).

Для валасоў можна параіць новы прэпарат. Вырабляецца ён на базе бычачага мозгу—найлепшага сродку для аднаўлення колеру валасоў. Асабліва добры гэты сродак пасля летняга сезону, калі валасы выгараюць, або калі яны сапсаваны няўдалым перманентам або фарбамі.

КРАСВОРД

Склала Е. Родзькіна

Па гарызанталі: 7. Першая вучоная ступень у СССР. 8. Выдатны майстар беларускай сцэны. 10. Лато. 11. Герцаг паэмы Гётэ «Фауст». 12. Вайсковое падраздзяленне. 14. Рака ў РСФСР. 16. Калектыўнае абмеркаванне пытання. 19. Дэталь гармоніка. 20. Выбарны прадстаўнік. 23. Выдатны палкаводзец. 24. Удзельнікі хору. 27. Напітак. 29. Украінскі пісьменнік. 30. Рускі кампазітар. 32. Шахматны тэрмін. 34. Кулінарны выраб. 36. Ініцыялы. 37. Мера даўжыні. 38. Беларускі драматург. 39. Галіна навукі.

Па вертыкалі: 1. Знак часткі тэксту. 2. Спартыўная прылада. 4. Доля. 5. Рыба. 6. Камедыя Я. Купалы. 9. Цэнтр Алтайскага краю. 13. Сугучнае спалучэнне гукаў. 15. Адбітак. 17. Праверка. 18. Пірог. 21. Вугальны басейн у Еўропе. 22. Расліна. 25. Строй. 26. Спецыяльнасць вучонага. 28. Вучэнне аб гуку. 31. Гара на Каўказе. 33. Прылада для арыентыроўкі. 35. Лесвіца на караблі. 37. Няпраўда. 3. Сельскагаспадарчы інвентар.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 3

Па гарызанталі: 5. Калыханка. 8. Электрычнасць. 11. Гадзіна. 13. Інерцыя. 14. Арктыка. 16. Белая. 18. Казка. 19. Асака. 20. Арыя. 21. Форш. 23. Сліва. 26. Цётка. 28. Апора. 30. Албанка. 32. Склейка. 33. Абара. 36. Акліматызацыя. 37. Антанімія.

Па вертыкалі: 1. Чайкіна. 2. Цытра. 3. Парча. 4. Украіна. 6. Блузка. 7. Сцірта. 9. Завая. 10. Рыска. 12. Арфа. 13. Ікра. 15. Тканіна. 17. Ярына. 18. Крона. 22. Вёска. 23. Сіла. 24. Арка. 25. Арэна. 27. Кветка. 29. Партыя. 30. Аксіння. 31. Абхазія. 34. Салат. 35. Вынік.

Не абавязкова набываць гэты прэпарат у гатовым выглядзе. Даволі набыць бычачы мозг і перамяшаць яго. Атрыманай масай працёрці валасы, потым акуратна расчэсаць. На працягу ўсяго часу (каля 2-х гадзін) пажадана трымаць

галаву ў цяпле (паблізу ад крыніцы цяпла), пасля чаго памыць валасы ў не надта шчолачнай вадзе.

Часопіс «Ной доннэ»—што-тыднёвік Саюза італьянскіх жанчын.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 03446

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 30-III-57 г. Адрас рэдакцыі: Мінск, Праспект імя Сталіна, Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 3-17-51.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак—выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 100000 экз. Зак. 148.

1964 г.

Моды
(ГДР)

1. Пригожая сукенка, аздоблена ў выразе і кішэнях упоперак адстрочанымі палоскамі. Перад спадніцы расшыраюць глыбокія сустрэчныя складкі. Выкрайка сукенкі змешчана ў дадатку да гэтага нумара часопіса. 2. Спадніца і кофточка фігаро для дзяўчынкі. Выкрайка змешчана ў дадатку. 3. Выхадная сукенка, па таліі неадразная. Спераду спадніцы — складкі, адстрочаныя да нізу. Белыя палоскі асвятляюць перад і рукавы. 4. Сукенка для поўнай фігуры. Адстрочаныя швы верху сукенкі падаўжаюць і звужаюць фігуру. 5. Сукенка для дзяўчынкі. Спадніца шырокая ў складку. 6. Свабодная сукенка са стракатай тканіны. Зашпільваецца на спіне. 7. Спарыўная сукенка. Спадніцу ўпрыгожваюць насія кішэні.

Дзяржаўны
музей
ГДР